

Medtem, ko so poštarji raznašali na tisoče in tisoče novoletnih čestitk, ko so si ljudje po vsem svetu prijateljsko stiskali roke in si želeli veliko sreče v novem letu, so radijske postaje po vsem svetu oddajale poslanice državljanov ob nastopajočem letu 1955. Kakor trgovci in podjetniki ob zaključku leta delajo bilanco o svojih dobičkih in izgubah, tako jo po stari navadi naredijo tudi državniki. Ob pregledu uspehov in neuspehov pretekelega leta, lahko vsaj v glavnih obrisih nakažejo smernice notranje in zunanje politike v bodočem letu.

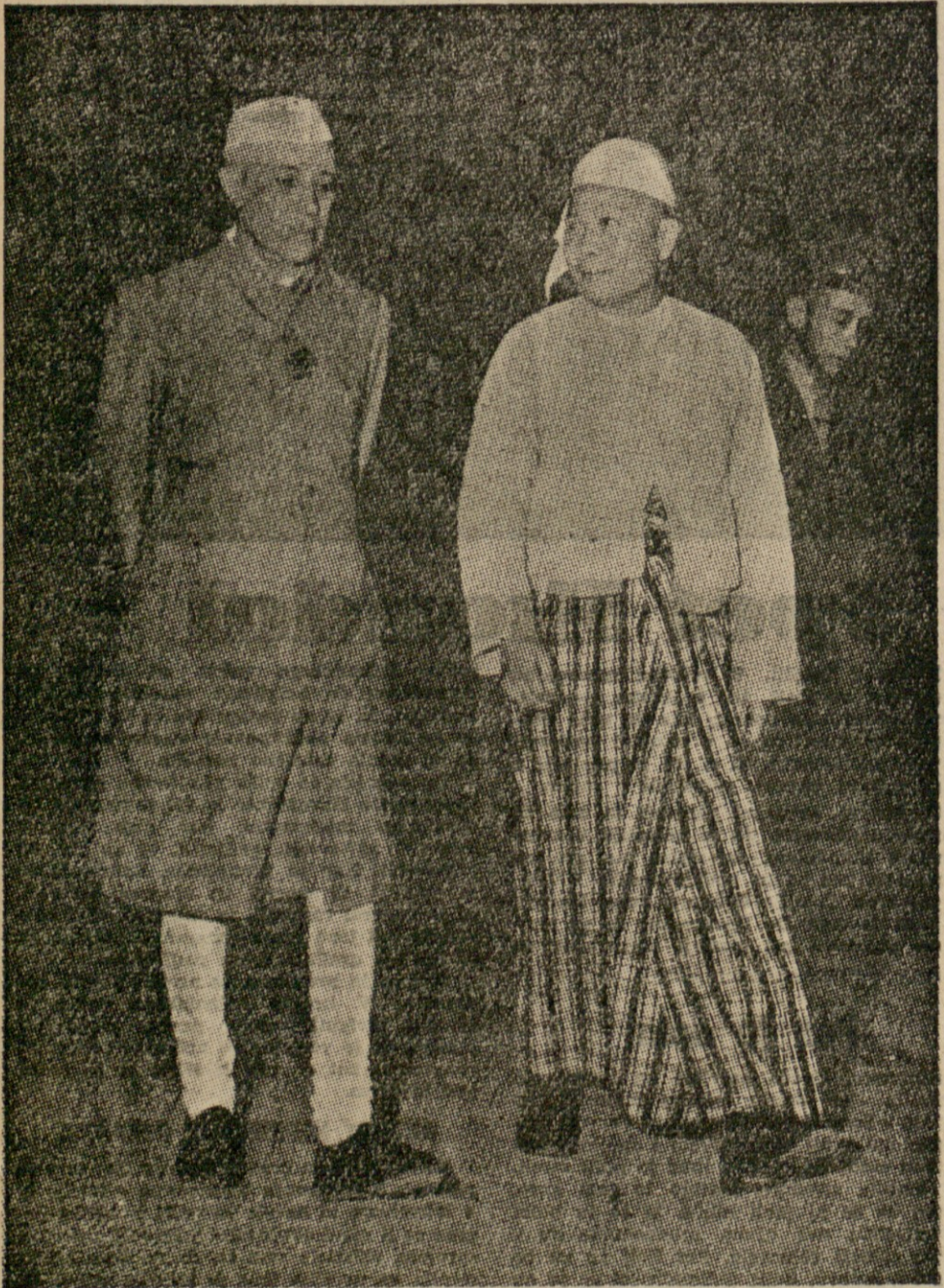
Kaj so povedali državniki ob letošnjem novem letu? Osnovna misel, ki se prepleta v vseh novoletnih poslanicah, je želja po miru, ki si ga žele vsi ljudje na svetu. Ta želja je skupna vsem, različne pa so poti, po katerih ga hočejo doseči eni in drugi, kakor so različne tudi ocene dogodkov v preteklem letu, čeprav se tudi tu državniki v glavnem strinjajo, da se je nevarnost vojne zmanjšala.

Medtem ko se je po oceni resnično miro-ljubnih držav nevarnost vojne zmanjšala zato, ker so bila v preteklem letu mnoga pereča sporna vprašanja, ki so zastrupljala odnose med narodi, rešena v sporazumu med zainteresiranimi državami, ker je bilo v Zenevi uspešno rešeno indokinajsko vprašanje, ker se je tako na mednarodnih konferencah, kakor tudi na zadnjem zasedanju OZN pokazala večja pripravljenost oseh držav za mirno urejevanje mednarodnih odnosov, pa se je po novoletnih izjavah ameriškega zunanjega ministra Dullesa zmanjšala nevarnost za vojno zato, ker so »države zahodnega bloka« pokazale, da v med-sebojnem sodelovanju lahko krepijo enotnost in svojo moč. Za Dullesa je to bistvena pred-nost, ki je bila dosežena v preteklem letu, medtem ko je premirje v Indokini, za kate-rega večina državljanov sodi, da predstavlja največji uspeh, vstnil med »neprijetne prekre-tee«, ki pa sta jih v znani meri »omilila« skele-notev pakta v Manili in sprejem načrta o Za-hodnoevropski zvezi, vendar pa je kljub ta-kemu tolaženju mednarodnega dogajanja tudi ameriški zunanji minister ob zaključku svoje izjave priidal, da svet lahko z zaupa-njem gleda v prihodnje leto in da mir nikoli ne bo dosežen, če bo človeštvo usmerjalo svo-je napore v vojno. S tem je tudi Dul-les omilil poudarek, ki ga je dal ustanov-ljanju vojaških paktov.

Tako kot je Dulles pretiral pri poudar-janju važnosti zahodnih obrambnih paktov, pa so voditelji vzhodnoevropskih držav od Ma-lenkova do Nagija, Deja in Cervenčeka pre-trjavali z obtožbami Zahoda zaradi oboroževanja Zahodne Nemčije kot glavne ovire za dosego miru. Poleg tega kar je dejal Malenkov glede pomiritev med Sovjetsko zvezo in ZDA, namreč »da je bistveno, da obe strani iskreno želita mir«, bi bilo pomembno že tudi to, če bi prenehali z medsebojnim obtoževanjem in nezaupanjem, da Sovjetska zveza ne bi v vsa-kem dejanju ZDA videla vojne grožnje, in ZDA v vsakem predlogu Sovjetske zveze pro-pagandne poteze.

Ta nasprotja in nezaupanja pa bo mogoče odstraniti le s politiko, ki jo zagovarja vedno več držav na svetu, s politiko mirnega sožitja in sodelovanja med državami. Smer te poli-tike, ki edino lahko vodi k utrditvi miru na svetu, sta jasno začrtala predsednik Tito in Nehru v delnijski deklaraciji, potrdili pa so jo tudi predsedniki azijskih držav, ki so se sestali v Bogori in sklicali konferenco azijsko-afriških držav, katere glavni cilj bo proue-uvanje možnosti za sodelovanje med državami. Ta ideja mednarodnega sodelovanja je prišla do izraza tudi v mnogih novoletnih poslanicah, vsebinske in da to bilanca ob za-ključku leta 1955 lahko še bolj pozitivna ka-kor je bila sedanja.

Med dvema obiskoma

Nehru in U Nu, voditelja obeh prijateljskih azijskih držav, gostitelja maršala Tita

DRŽAVA, KI JO SLABO POZNAMO, A JE VREDNA POZORNOSTI

ŠVEDSKA

MODERNA DEMOKRACIJA NA STARIH TEMELJIH

Morda je presenetljivo, da je Šved Alfred Nobel, iznajditelj dinamita in drugih eksplozivov, osnoval sklad, iz katerega vsako leto dajejo po njem imenovano Nobelovo nagrado »ninin, ki so v zadnjih letih največ napravili za človeštvo. Za ta zanimivi paradoks pa nād-mo enostavno rešitev, če razumemo važno značilnost švedske nacionalne vesti: švedski narod se globoko zaveda odgovornosti proti samemu sebi in ostalemu svetu.

Švedska, ki nima znotraj svojih meja nobenih manjšinskih problemov, proti zunanjemu svetu pa nobenih ambicij za ekspanzijo, živi v miru s svojimi sosedi že več kot 130 let. Su-ženstvo so na Švedskem ukinili že v 14. sto-letju, vsi poskusi pa, da bi ljudstvu odvzeli svobodo, so propadli celo v časih, ko je v Evropi še bilo tlačanstvo.

Švedsko opisujejo kot »moderno demokracijo na starih temeljih«; držijo se še mnogih ča-stitljivih tradicij, ki so imele globok vpliv na razvoj švedske kulture in švedskega države naga sistema. Zaradi svojega oddaljenega zem-ljepisnega položaja je ta dežela še do nedav-nega bila v svojem razvoju navezana predvsem na svoje lastne sile in notranji razvoj.

Današnja doba letalstva je njen položaj fu-dovito spremenila. Pred sto leti je ladja z lize-ljenci potovala do Amerike celih osem do deset tednov, dandanes pa velika letala preletijo ocean v eni noči. Stockholm in Pariz sta od-daljena samo šest ur. Linija velikega kroga iz New Yorka v Moskvo reže Švedsko okrog 300 km severno od Stockholma. Moderna polarna projekcija zemljepisne karte nam kaže, da je Švedska bližje ostalemu svetu, kot pa smo mi-slili prej in da služi za tranzit velikega dela današnjega zračnega prometa. Pred nedavnim smo čitali, da so odprli prvo zračno linijo čez Severni pol z letali, ki letijo iz Kopenhagena čez Švedsko v Severno Ameriko.

Dejstvo, da je nekoč njihova dežela bila so-razmerno nepristopna pa še ne pomeni, da je švedski narod ostal zaklenjen znotraj svojih meja. Nasprotno, švedski raziskovalci so si z odkritji novih delov sveta postavili pomembne spomenike v svetovni zgodovini. V 18. stoletju so učenci Linneja spremljali kapitana Cooka na njegovem slavnem potovanju okrog sveta. A. E. Nordenskiöld je v letih 1895–1899 prodi skozl Severovzhodni prehod, kar je omogočilo navigacijo okoli Starega sveta. Prvi poskus po-leta na Severni pol je izvedel S. A. Andrej, Sven Hedin pa pozna ves svet kot raziskovalca Tibeta in Sten Bergman je bil eden prvih znanstvenikov, ki so raziskovali Kamčatko.

Ne smemo pozabiti tudi uspehov švedskih izseljencev, ki so odigrali pomembno vlogo v mnogih krajih sveta. Samo v ZDA je okrog poldrug milijon prebivalcev švedskega porekla, med njimi je mnogo vidnih podjetnikov, znanstvenikov, pesnikov, pisateljev, inženirjev in politikov.

Tudi na Švedskem, kot v mnogih drugih deželah, poljedelstvo ni več glavna dejavnost ljudstva. Sicer se je na Švedskem industrija razvila pozneje kot v drugih deželah Evrope, zato pa je bil njen razvoj hitrejši. Dandanes so mnogi proizvajalci švedske industrije znani po vsem svetu (avtomatične boje za označevanje pomorskih poti, telefoni, orožje, vžigalice, kroglični in drugi ležaji, električna oprema) in zunanja trgovina je postala ena največjih zvez Švedske z zunanjim svetom. To je resnično tudi zato, ker je Švedska bolj odvisna od zunanje trgovine kot pa so mnoge druge dežele, saj mora največjejši surovini za industrijo, premog in nafto uvažati od zunaj.

Veliki gozdovi in ogromna količina vodne sile so dale Švedski eno od njenih največjih in najvažnejših industrij, namreč industrijo lesne pulpe. Govoreč o pulpi je neki industri-jalec dejal takole: »Švedska pulpa potuje v Kalifornijo in se tam vrne na Švedsko kot papir, ovit okrog dišečih pomaranč, gre v Yo-

kohamo, kjer jo predelajo v pisane lampijone, v Buenos Airesu jo predelajo v umetno usnje, v Philadelphiji pa v karton, vreče za cement, prepreke in vrvice za ribarjenje, na Temzi jo spremenijo v časopise, v Genovi je osnovna surovina za izdelavo nogavic iz umetnih vlaken, v Rouenu pa jo predelujejo v otroške igračke.«

Švedska ima tudi važne kulturne zveze z ostalim svetom. Učenje tujih jezikov je prav tako popularno, kot čitanje tujih knjig in gledanje tujih filmov. Opera in drama sta na visoki ravni v gledaliških glavnih mestih, v Gotheborgu in Malmöju in njihove predstave je mogoče primerjati s predstavami vseh bol-ših gledališč po svetu. Moderna švedska arhi-tektura, umetnost in umetna obrt — posebno steklo in keramika — so poznane daleč preko meja dežele. Po koncu minule vojne je že mnogo ljudi z vsega sveta prišlo proučevati švedsko socialno zavarovanje.

S smučmi, sanmi, psi in zemljevidom na severnem Švedskem

Utemeljeno je mišljenje, da so stvari, ki so tipične in svojstvene švedske, v tesni zvezi s položajem Švedske daleč na severu in s klimo, ki je posledica tega. Klimatski pogoji so vzrok za sezonski ritem, ki najde izraza tako pri vsakdanjem delu, kot pri zabavi in svečanostih. Razpolotost dežele je tipično švedska. Strašno lice severa iznad polarnega kroga in bolj pusto kot katerikoli drugi konec Evrope, dežela z

gorami, ki so večno pokrite s snegom, polna globokih sotesk in rek z divjimi vrtnici, nase-ljena samo po nomadskih Laponcih in njihovih čredah severnih jelenov, se preliva v smehljajo-če se pokrajine osrednje Švedske z zelenimi livadami, gosodovi brez in kmetij, zdanih iz rdeče opike. Povsod se vidi delo človeških rok. Na pobočjih hribov dremajo stara mesta, skozi listje dreveja pa štrlijo stolpi zgodovinskih gra-dov.

Zgodovino Švedske je oblikovala odločnost njenega ljudstva, njegove tradicije, ki so na-stale v borbi s trdo naravo severa. Izoblikovala jo je tudi borba za svobodo, uravnava jo pa njen sedanjí vsestranski razvoj na vseh pod-rečjih dejavnosti švedskega ljudstva.

Nenavadno drago razdobje, v katerem Šved-ska ni bila prizadeta od vojnih pustošenj, je poleg velike delavnosti ljudstva eden glavnih vzrokov za sorazmerno zelo visoko življenjsko raven v tej deželi. Neki turist, ki je spomladi potoval na Švedsko, je nesel s seboj celo vol-ne ovedo, da ga ne bi zebljo. Pokazalo pa se je, da je tudi brez nje dobro in mirno spal, čeprav je zunal škripalo od mraza. V malem

jih nato zapeljejo v bolnico, kjer jih z inječ-ajami do drugega jutra, ko je treba spet na delo, popolnoma ozdravijo. Ta temeljitost ima pa vendarle eno dobro plat — vsa družina ima ves mesec mir pred alkoholom.

Počtna in posmenanja vredna je ljubezen Švedov do narave. Če izletnik najde na travi ostanke jedli ali papirja od piknika, ga lepo spravi in odvrže na mestu, ki je za to določen, narava pa mora ostati čista in nedotaknjena. Ta navada je vsekakor posmenanja vredna.

POLITIČNI PORTRETI

HATOJAMA

Iz rok starega konservativca, ka-kričen je bivši japo-nski ministrski pred-sednik Jošida, je vodstvo japonske politike vzel Hato-jama, človek živhe-ga telesnega zdravja in precj nejasnih političnih koncepcij. Njegova vlada pa bo, kakor kaže, sa-mo prehodnega zna-čaja, saj se opira na tri politične skupine sre-dine in levice, ki so že takoj, ko je Hatojama postal ministrski predsednik, izjavile, da bo njegova naloga predvsem organizirati nove parlamentarne volitve, ki bodo v marcu pri-bodnjega leta.

Žiro Hatojama, ki mu je zdaj že osem-inšestdeset let, se pri hoji opira na palico in tudi njegov zunanji minister Šigemicu je bil pred leti izgubil nogo. Nasprotniki novega japonskega ministrskega predsednika zlobno pravijo, da sta palica in bergla značilno zname-nje nove japonske vlade. Čeprav je Hatojama po svojem prepričanju desničar, ima tudi v desnih političnih skupinah precj nasprotnikov, zlasti pa v liberalni stranki, ki je morala prav-kar izpustiti vajeti japonske politike z rok.

Hatojama je začel svojo politično kariero v predvojnem japonskem parlamentu. Danes je predsednik japonske demokratične stranke bivše levčarskih intelektualcev okoli leta 1930, knjigo, ki jo je Hatojama izdal leta 1940 in v kateri je zagovarjal fašistično politiko itd. Pri čiščenju nekdanjih fašističnih elementov na Japonskem je bil leta 1946 »izčiščen« tudi Ha-tojama, kar mu je močno odvzelo upe, da bi postal ministrski predsednik, češar si je zelo želil. Toda štiri leta pozneje je bil »rehabili-tiran«, kakor pač mnogi ali skoraj vsi vseh bivših fašističnih politikov. Hatojama pa je tedaj našel svojega starega prijatelja Jošido že trdnj na oblasti, ta pa je seveda vlnudno od-klonil, da bi se z njim umaknil.

Razprjia med dvema nekdanjima prijate-ljema je tedaj napolnila kroniko japonskega političnega življenja. Hatojama je zapustil li-beralno stranko, v kateri je nekda zavzemal vidno mesto, in je stopil v vojno proti njej v imenu »japonske liberalne stranke«; ker z njo ni imel uspeha, se je spet vrnil v liberalno stranko in jo spet zapustil, ko se je politični veter na Japonskem obrnil proti Jošidi. Zbral je »antijošidovce« v novi demokratični stranki ter z njo na političnem polju potokel starega prijatelja in poznejšega sovražnika Jošido, ne da bi mu bilo svojo zmago treba deliti s socialisti.

Splošno menijo, da je Hatojama samo glas-nik političnih in ekonomskih krogov, ki stojé za njim. To so povečini majši ljudje, ki so bili za časa ameriške okupacije prav tako »žrtve« čiščenja. Šigemicu, sedanjí japonski zu-nanji minister, je človek, ki je ob koncu druge svetovne vojne podpisal kapitulacijo in ki je bil štiri leta v ječi kot vojni zločinec.

Kar se tiče politike nove japonske vlade, ki ji predseduje Hatojama, je težko napovedati v naprej, kakšno smer bo zavzel zlasti glede odnosov do ZDA in Kitajske. Toda poslovni krogi, ki stojé za njim, so ga najbrž pripravili do tega, da je voljan obnoviti vsaj trgovinske stike s Pekingom, kar obeta, da bo njegova zunanja politika vendarle nekoliko bolj neod-visna, kot je bila politika starega zaverjenca Jošida.

Nerodna kratica

Med svojim obiskom v Zahodni Nemčiji je bil etlopski vladar zelo radodaren in je znatne denarne zneske nakazal raznim dobrodelnim odborom in ustanovam bonnske vlade. Da 20.000 mark je naklonil tudi zveznemu odboru za vojne žrtve in vojne sirote. Ta odbor je označen s kratico BDKK, a ker ima prav tako kratico tudi neka zasebna organizacija za pod-priranje vojnih žrtv, je banka nakazilo vpi-sala v dobro tej organizaciji. Ker je sluga državnega odbora BDKK šele drugega all tre-tjega dne prišel v banko, da bi dvignil darilo, so ga medtem predstavniki zasebne organiza-cije že prehiteli. V uradih bonnske vlade bodo odslje namesto kratice pisali vse dolge naslove svojih ustanov, da ne bi bilo še več takih in podobnih pomot.

V Zahodni Nemčiji iščejo prometnega ministra

Odpor proti prizadevanju, da bi na račun prometa reševali problem beguncev

Na račun zahodnonemškega prometnega ministra Seehoehma se zadnji čas pojavljajo v javnosti hude pritožbe. Vse kaže, da se že začena Seehoehmova afera. Prometni mi-nister je postal javnosti sumljiv, ko je letos julija napisal v nekem članku med drugim tudi prehud ljubezenski izliv do njiv in vr-tičkov. Njegova trditve, da ne more nobena resna vlada dovoliti gradnje cest na račun dragocene obdelovalne zemlje in vrto, je imela za posledico celo vrsto bolj ali manj tehničnih analiz o sedanjem stanju prometa. Minister je dobil kopico vprašanj:

»Ali se zavedate, da je v mejah Zahodne Nemčije 3-krat več motornih vozil, kakor pred vojno? Si sploh predstavljate, kakšen bo motorni promet leta 1960? Ali bodo tedaj tudi naše ceste temu primerne...?«

S tako hito so se ga lotili predstavniki največjih avtomobilskih tovarn, predstavniki združenja zahodnonemške avtomobilske in-dustrije in mnogi dnevniki ter revije. Ministru Seehoehmu, ki je nekoč sam trčil, da je strog in pravičen oče zahodnonemškega prometa, očitajo zamernarjanje enega izmed svojih »otrok«, in sicer starejše ceste na račun drugega: to je tračnice. Seehoehmovi »prometni« politiki, ki dopušča, da se v ve-likih zahodnonemških mestih nabirajo za spuščenimi železniškimi zapornicami več sto metrov dolge kolone avtomobilov in moto-ciklov, pripisujejo kritiki tudi povprečno trideset smrtelnih prometnih nesreč na dan. Minister molči ko grob. Najbrž misli, da bo takšen »odgovor« boljši, kakor sto pojasnil slepih tehnikov, ki nočejo razumeti tež-kega notranjega problema Zah. Nemčije.

Zvezne železnice imajo namreč velik defic-it, deloma zaradi zastarelosti v primeri s hitrim cestnim prometom in sprito težkih političnih bremen; zahodnonemške zvezne železnice so menda postale molzna krava, ki ubogljivo hrani tisoče in tisoče beguncev z

vzhoda, češ da so bili nekoč železničarji. Da bi bile železnice lahko tudi v bodoče kos tej politični nalogi, je prometno ministrstvo zelo nespretno stopilo na prste cestnemu prometu. Sprejeli so med drugim tako imenovani za-kon o razbremenitvi cestnega prometa, ki praktično onemogoča množični prevoz tovo-rov z motornimi vozili na večje razdalje. Razen tega otežkoča avtomobilski tovorni promet še zakon o cestnoprometnih davčih-nah, ki določa visoke dajatve za prevoz to-ovorov z avtomobilskimi prikolicami. Tako so zahodnonemške železnice dobile proti vsem pričakovanjem monopolni položaj. To so vzroki odpora proti ministru Seehoehmu!

Z vseh strani mu resno svetujejo, naj bo predvsem prometni minister in naj enako upošteva potrebe železnice in cest. To zahtevno vneto podpira poldrug milijon delavcev in uslužbencev, ki žive tako all drugače od motornega cestnega prometa. Proti sedanjí Seehoehmovi »prometni« politiki je najmanj deset odstotkov vseh zaposlenih prebivalcev Zahodne Nemčije. To ni majhna reč in pred parlamentom ne bo ravno prijetno!

- izdaja časopisno-založniške podjetje »ZDL «NAS TISK» v Ljubljani, direktor Rudi Janžura. Urejanje uredniški odbor.
- Glavni urednik Branko Babič, odgovor-ni urednik dr. Dušan Gavril. Tiska ti-skarna »Slovenskega poročevalca« v Ljubljani, predstavniki Frane Plevel.
- Uredništvo: Ljubljana, Tomšičeva 22. (priljublj), poštni predni ul. Telefoni 15-522 do 15-525 (interna številka 23).
- Narodniški oddelci: Ljubljana, Kar-deljeva ul. 3, telefon 21-632. Narodniški celoten 958 dln, polletna 498 dln, četrtletna 248 dln, mesečna 35 dln. Posamez-na številka 25 dln.
- Oglasiški oddelci: Ljubljana, Kardelje-va ul. 6, telefon 21-808.
- Številka tekočega računa pri Narodni banki 901-T-623.
- Rokopisov ne vračamo!

JUGOTEHNIKA

vam nudi radio aparate, radio in elektromaterial po najnižjih dnevnik cenah!

Trgovini v Ljubljani: Čopova 12 in Titova 47a

Dedek Mraz NAS JE OBISKAL

V spomin na dneve, ko Mi naši najmlajši gotovo ne bodo pozabili, vam prinašamo, dragi bralci, vrsto slik. — Se nikdar ni bilo na Silvestrovo in v zadnjih dneh pred njim tako živahno v Ljubljani, kot je bilo letos — oprostite — lani. Toda nikar ne mislite, da je bilo tako same v Ljubljani. Tudi v zgornji Bohinjski dolini se je novoletna tema z meto pozabavala z ob-
čudovalci. In celo slepa hinka iz Zavoda za slepo mladino je bila presrečna, ko so se njeni prsti oklenili punčke...

NENAVADNA ZGODBA IZ GRENOBLA Kdo je Rodolphe 1113?

Grenoble je lepo in izredno čisto mesto, obdano z visokimi planinami; na jugu in vzhodu se dvigajo zasneženi očaki z najvišjimi alpskimi vrhom Mont-Blanc, na severu varuje mesto Grande-Chartreuse s svetovno znano kartuzijo, svetovno znano predvsem po meniškkih likerjih, na zahodu pa Vercors, divje, raztrgane gorovje, ki je med drugo vojno postalo zibelka francoskega odpora. Zaradi stalnega vetra s planin v Grenoble, izrazitem industrijskem mestu s skoraj 120.000 prebivalci, tudi poleti ni neznosne vročine, človek se lahko ob skorajda vsaki uri spreha po njegovih širokih, veleumestnih ulicah in si ogleduje bolj ali manj okusno, več ali manj vsiljivo urejene izložbe.

Ze prvega dne je pritegnili moje zanimanje v široki, ravni ulici Cours Berriat napis: R. Tomitch, photographie. Ob prvi priložnosti sem zato odnesel k rokaju film za razvijanje in kopiranje. Ljuboznani in zgovorni Tomič se je naravnost razveselil, ko je zvedel, da sem Slovenec.

»Ali veste, da Grenoble mnogo dolgoje vašim fantom — nemškim vojakom?« me je vprašal, brž ko sva se seznanila.

Tega nisem vedel.

»Dovolite, da vam povem lepo po vrsti.«

Najprej sem slišal kratek življenjski srbskega študenta, ki je bil 1919. leta demobiliziran v Bizerti, prišel v Grenoble na študij na trgovsko šolo, a se oprijel fotografske obrti, ker ni imel sredstev za šolanje. S pomočjo svojih novih znancev si je v Grenoble kmalu kupil svoj sedanji atelje, se poročil s Francozinjo in danes ima dobro idčo obrt. Kakor govori francosko še vedno s srbskim naglasom, tako govori tudi srbsko s francoskim. Med drugo vojno je bil med prvimi, ki so se vključili v gibanje odpora in je kot Rodolphe 1113 začel svoje delo: pridobivanje slovenskih fantov, ki so kot nemški vojaki prišli v Grenoble, za sodelovanje s francoskimi partizani na bližnjem Vercorsu.

FOTOGRAFIJA PASJE GLAVE

Sicer pa naj pripoveduje sam!

»Poglejte to sliko!«

Pogledam fotografijo pasje glave in ne vem, ali fotograf pričakuje, da jo bom pohvalil kot uspešno fotografsko delo, ali želi, naj bi hvalil model — to se pravi psa.

»Tale slika,« nadaljuje Tomič, ki iz srbske govorice nezavedno prehaja v francosko in narobe, »tale slika je igrala med vojno veliko vlogo...« »Slika ali pes?« vprašam v negotovosti.

»Slika! Takole je bilo. Vojaki so se prihajali slikati. Slovence sem takoj prepoznal. S tem in onim sem začel sam pogovor ali pa ga prepustil komu drugemu, ko sem se propočil, da je po sliki nemški vojak. Ko je bila zveza vzpostavljena, je šlo lahko: vojak je prihajal k meni na slikanje, odpeljal sem ga v temnico, kjer je izpraznil svoj torzister ali vsaj žep. Vselej je bilo kaj: ekrazit, naboj, ročne granate. Ko sem imel kaj dragocenejšega v svoji temnici med kemikalijami in najrazličnejšimi škatalami, sem postavil sliko tele pasje glave v izložbo. To je pomenilo za mojo francosko zvezo: »Pridi! Spet imam nekaj!« Ko je bila municija odnešana, sem sliko spet umaknil. Pozneje je ostala sicer stalno v izložbi, a sem jo postavil na določeno mesto ali obrnil v določeno smer. Vendar je ves čas poročala, zdaj so Slovenci prinesli darilo za francoske partizane.«

DETEKTIVSKI OPRAVKI

Prve pogovore sva imela v prodajalni, a ker je Tomič še vedno prav po srbsko temperamenten in tudi gostoljuben, sva jih nadaljevala v bližnji kavarni. Povedal mi je

»Ali so prišli naši fantje v slik tudi z ostalimi člani odporiškega gibanja?«

»So.«

»Znak razpoznavanja?«

»Tale vizitka s tole opombo na hrbtni strani!«

Vzel je vizitko s svojo firmo in napisal s svinčnikom na drugo stran: »6 cartes postales. Payé.« (6 dopisnic. Plačano.)

»Ali si niste pred slikanjem napisali imen teh fantov?« se domislil.

»Seveda. Kakor time vsakogar, ki se je prišel slikati!«

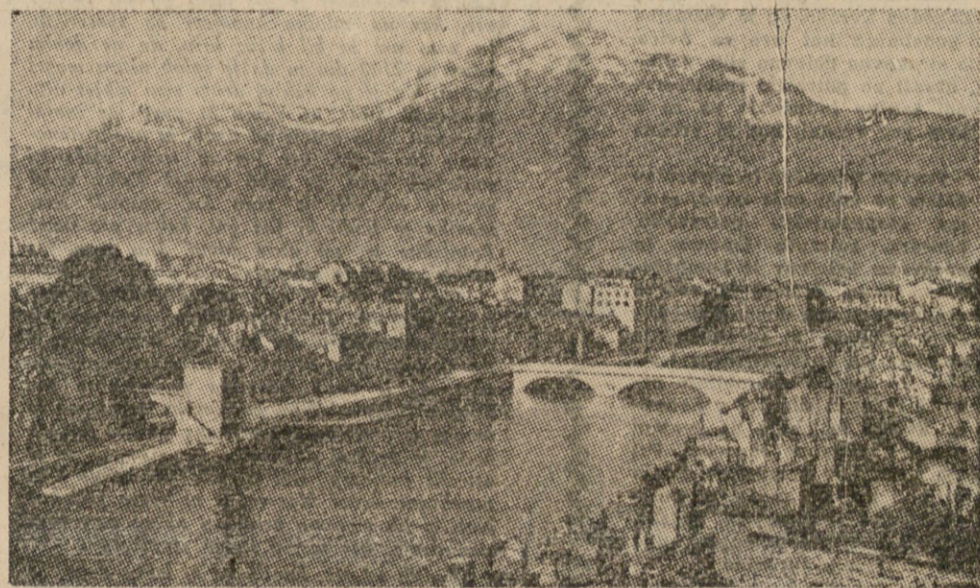
»Tudi zanj ne veste, kje je zdaj?«

»Zal ne vem, a spominjam se ga zelo dobro.«

Ko se poslavljam od Grenoble, mi Tomič še posebej naroči, naj poiščem katerega od tistih pogumnih fantov, ki so služili stvari francoskega odpora in s tem tudi jugoslovanskega upora proti nacistom.

REVILJA »NEMŠKIH SOLDATOV«

Dvorana Zveze mariborskih kulturnih delavcev. Človek z očali pripoveduje svoje vtise iz Grenoble in s poti tja na Mère de

Pogled na Grenoble

»Se imate tiste knjige?«

»Od 1923. leta hranim knjige in tudi negativ.«

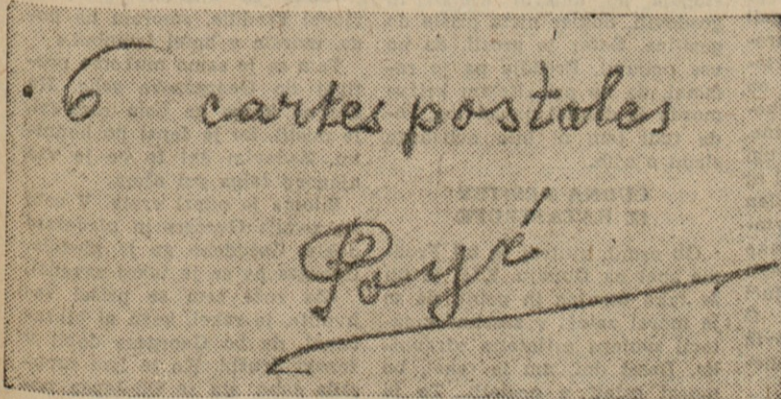
»Torej lahko pridemo ne samo do imen, ampak tudi do slik teh fantov. Ali ne?«

Tudi njemu se je posvetilo.

In nekega popoldneva sva v precej mračnem ateljeju s profesorico Pavlo Barbaričevo, ki je tudi bila v naši skupini na počitniškem tečaju, stikala po zvezkih iz leta 1943/44 in iskala slovenskih imen. Našla sva jih na desetine in desetine, tako so se fotografirali pri Tomiču: Jeločnik, Sober, Jelen, Hladnik, Koren, Podkrižnik, Kopač, Ambrožič, Falež, Sotošek, Vidmar, Muršič, Novak, Markič, Bezjak itd. Toda kdo izmed teh slovenskih fantov je iz nemških skladišč odnešal orožje in municijo v Tomičevo temnico? Kdo je odšel v partizane? In od kod so vsi ti fantje? Nekatera imena zvane stajersko, druga kranjsko, a to je premalo.

Tudi ta pasji portret je sodeloval pri prepoznavanju

To je bil razpoznavni znak v izložbi

»Bi lahko napravili fotografije nekaterih fantov?«

»Seveda. Kar povejte številko.«

»Pa napravite posnetek Matije Planinca, negativ števil. 9679, Jožefa Jelena, števil. 9605, Pečnika 9644 in Muršiča 9504!«

Drugače dne si ogledujeva fotografiji. Tomič je ves iz sebe.

»Poglejte, temule sem dal svojo obleko, šel je na Vercors. Glejte, tu je slikan v nemški uniformi, tu v civilu.«

Zares, Matija Planinc, se je oktobra 1943 fotografiral kot nemški vojak, novembra istega leta pa kot civilist.

»Kateri Muršič? V naši vasi nas je menda pet.«

Lahko bi pokazal fotografijo, a zdaj jo še skrbno hranim v beležki.

»Povejte mi, prosim, kje stanuje najbližji?«

Zavijem k hišici ob gozdu. Sobota je, zato najdem gospodinjjo pri ribanju. Bolj in bolj se čudi mojim vprašanjem, seveda: neznanec se pripelje z nekim motornim kolesom in vprašuje, kje je gospodar služil nemško vojsko, lid. Sele ko pokažem sliko, se globoko oddahne.

»Ne, to ni moj! Poglejte mojega moža!«

In pokaže mi svojo poročno sliko, ker pri roki nima druge. Pove mi tudi, kje bom našel ostale Muršiče. So kar na kupu.

Odpeljem se na drugi konec Miklavža.

»So tu Muršičevi?« vprašam, ko se ogledam po kuhinji.

»Ali nas ne poznate?«

Zdaj se jaz tudi: to je vendar nekdanji hišni gospodar moje žene in tudi moj iz študentskih časov pred petindvajsetimi leti na Polensaku nad Ptujem.

»Je bil kateri od vaših sinov kot nemški vojak v Franciji?«

»Slavko!«

»Kje je?«

»Tamle čez cesto je njegova hiša!«

Odhitim k nekoliko manjši hišici (vsak izmed Muršičev ima namreč majhno, a lično hišico, ki si jo je postavil v zadnjih letih). Spet najdem doma samo ženo. A ta takoj prepozna vojaka.

»Pridite jutri, jaz pa bom s sliko podražila Slavka. Rekla mu bom, da jo je poslala neka Grenoblčanka.«

SOOČENJE

Njun »božadevni« razgovor mi ni znan, tovariš Slavko Muršič, tehnični risar pri Melalni, pa mi je naslednjega dne povedal, kako je sodeloval s francoskimi partizani.

Štirinajst dni po prihodu v Grenoble — prišel je konec pomladi 1943 z nemškim bataljonom, ki je zamenjal že dokaj nezanesljive italijanske čete — ga je neznanec, ki ga je že prej nekajkrat nagovoril in celo povabil v kavarno, odpeljal v kmetško hišo nedaleč od Grenoble. Z Muršičem je bil še Aršič iz Kranja. Tam sta naletela na francoske fante v civilu, v katerih sta zaslužila makijeve. Muršič, ki je stražil skladišča municije in orožja, ki so ga Nemci prav tedaj prevzeli od Italijanov, je izročil francoskim prijateljem pištolo in jim obljubil, da jim bo prinesel še to in ono. Francozi so napotili njega in Aršiča k fotografu Tomiču, češ naj se dasta tam fotografirati, ostalo pa bosta že zvedela.

Tako se je začelo.

Odtlej sta z Aršičem in inž. Erzenom odnašala iz neurejenega nemškega skladišča ekrazit, zažigalne vrvice, bombe in nabojne za puške. Vse to je ta trojica — skupaj ali posamezno prinašala v Tomičevo temnico ali pa odnašala na tisto kmetijo, kjer sta se srečala s francoskimi makijevci. Prvi uspeh njihove akcije je bila razstrelitev velike

tovarne vagonov v bližini Grenoble. Toda konec avgusta opozoril Tomič Muršiča in Erzena — Aršiča so Nemci medtem prestavili nekam na jug — da bo treba oditi in ju je zato povabil na razgovor izven mesta. Na trolejbusu pa ju zajame nemška patrulja. Brez posebnih zaslужanj ju vtaknejo v kazenski bataljon in pošljejo na vzhodno fronto. Že konec leta je Slavko Muršič zajet od ruskih partizanov in 8. dec. 1943 se javi v L. jugoslovanske brigade, formirano v SZ.

Slavku Muršiču kar žare oči, ko pripoveduje, kako je s svojim bataljonom prodiral preko Besarabije, Bukarešte, Kladova, Bora in Čacka proti svoji domovini, kamor je slednjič tudi prodrl.

Se to in ono pove, tudi to, da je poleg Aršiča in mnogih drugih slovenskih fantov tudi Matija Planinc izgubil življenje v Franciji.

»Pišite Tomiču, ne, dajte mi njegov naslov!« pravi ob slovesu. »Sam mu bom pisal. Povabil ga bom k nam, da bo videl, kako je pri nas.«

Oba sva zadovoljna, ko se posloviva. Zadovoljen pa bo gotovo tudi naš prijatelj Tomič, ki bo dobil Muršičevo pismo in po njem našel še koga izmed slovenskih sodelavcev partizanov.

Anton Ingollé

Uporabljalj vedno le
naše milo-proizvod
TOVARNE MILA-KRANJ

VSEM NAŠIM ODJEMALCEM
IN DOBAVITELJEM ZELIMO
srečno Novo leto 1955!

„NA POMOČ!“ GREENWILL SE POTAPLJA!

»Remorker 'Turmuat' je na poti, da vam pomaga. Naša sedanja brzina je približno 15 vozlov.« To je največja brzina, ki jo zmora ladja v viharju.

Kmalu je »Ile de France« sprejel nov klic »Greenwilla«:

»Pohitite, prosimo vas, nagnili smo se že.« Ob 18.50 je prišla vest s »City of Chicago«, ki je vpraševal »Ile de France«, ali je odkril ponesrečeno ladjo.

Toda na radarju še vedno ni bilo sledu o njej. Radiotelegrafist je zapisal v knjigo dežurstev: »Emitirja z »Greenwillu« slabi.« Ob 19.31 pa je zapisal: »Zveza z »Greenwillom« je prekinjena.«

»Ile de France« je večkrat zaporedoma klical ponesrečeno ladjo, toda odgovora ni bilo. Nihče na »Ile de France« ni na glas podvomil v njeno rešitev, toda tudi verjel ni več vanjo. Kljub temu pa je rezala »Ile de France« razburkano morje, vztrajno v smeri proti cilju.

Ob 21.35 je prispelo iz »Mapledora« poročilo:

»Ujeli smo zvezo z »Greenwillom« in poročamo o njegovem položaju.« S pomočjo »Mapledora« je bila znova vzpostavljena zveza med »Ile de France« in »Greenwillom«.

Ob 22.22 je javil »Mapledor«:

»Greenwill« je najbrž blizu, toda njegove pozicijske luči ne svetijo več.

Uro kasneje je skušal »Ile de France« vzpostaviti direktno zvezo s ponesrečeno ladjo. Javiljal ji je:

»Naš položaj je zdaj 50° 00', sever z 22° 50' zahod.« Toda odgovora ni dočakal.

Kmalu nato je »Ile de France« poslal novo sporočilo, na katerem je javil »Greenwillu«, da bo v presledkih začel spuščati rakete. To je tudi storil. Nekaj raket je švinsilo v zrak, toda »Greenwill« je še naprej molčal.

Tedaj pa je »Greenwill« ob 20.25 nena-
doma sporočil novico:

»Morje postaja še bolj nemirno. Držimo se samo še z zadnjimi močmi.«

Noč. Vihar. Bliski barvajo nebo. Narava besni, tam nekje na odprtem morju pa se krčevito oklepa roba življenja posadka nekaj desetini mož...

»Ile de France« pluje z največjo možno
brzino. Tedaj znova prestreže obupen klic
z »Greenwillu«:

»Položaj je težak. Prvi poročnik mrtev.

Kako daleč ste že?«

Ob 1.50 je »Mapledor« sporočil potapljaljoči
se ladji:

»Ile de France« je že mimo nas. Pri-
bližuje se vam. Zelimo vam srečo! To je
bila ohrabrujoča vest. Opočumila naj bi
brodolomce.

Slednjič! Na radarski plošči se je pojavil
»Greenwill«!

»5 milj nas še loči od vas,« je javil »Ile
de France« in hkrati vprašal, koliko ljudi
imajo na ladji in kakšen tovor.

Ob 4.05 je prišel odgovor:

26 ljudi posadke, 1 mrtev, 3 ranjeni. Tovor
2.300 ton pšenice iz Montreala za Liverpool.

Cez 25 minut je klical »Ile de France«:

»Ponoči je nemogoče spustiti čolne v
morje. Ostajamo blizu vas do svita.«

Nevhita ni prenehala. V bučanju pene
se vodne gmete sta poplesavali dve ladji —
kot dva simbola: simbol smrti in simbol
življenja.

»Ile de France« je vprašal ob 6.10:

»Ali nameravate zapustiti ladjo? Čolnov
ne moremo spustiti v morje.« Odgovora ni
bilo. »Ile de France« je vprašanje ponovil.

Poveljnik je postajal nestrpen.

Kapitan »Greenwill« je okleval z jasnim
odgovorom. Prosil je »Ile de France«, naj
pokaže do opoldne.

Morje je vse bolj besno premetavalo
ladji. Kapitan »Greenwill« je še omahoval.
Kaj storiti? Tovor je predragocen, da bi ga
kar tako zapustil. Toda življenja so dra-
gocenejša. Končno se je odločil. Sporočil je
»Ile de France«, da mostvo »Greenwill«
zapušča ladjo.

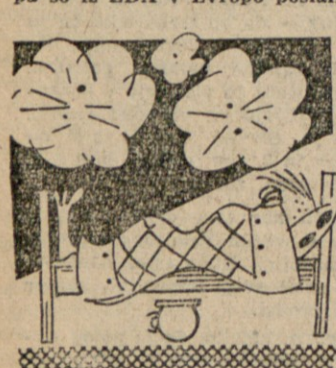
Ob 17. uri so bili brodolomci rešeni. Ladje
»Greenwill«, ki je plula pod libijsko zastavo,
so pogoltnile globine oceana.

ZGODOVINA PRIHODNOSTI?

kje je sedaj težišče sveta

Značilno je, da niti te nižane življenjske ravni niso mogli ohraniti drugače kot z inozemsko pomočjo in tujimi posojili, ki so jih dobivali celo tista leta, ko je bila evropska trgovinska bilanca še razmeroma uravnotežena. Po koncu druge svetovne vojne so ZDA tako rekoč vsakemu prebivalcu Zahodne Evrope položile v žep po 250 dolarjev, da bi mu z njimi pomagale še naprej živeti v utvri, da ima še nekaj denarja, s katerim lahko plača.

Da bi pomirili zbegano vest Evrope, so od časa do časa razglasili, češ da bo v kratkem konec ameriške pomoči. Toda dovolj je dokazov, ki pravijo, da gre pri tem samo za računsko akrobacijo: milošinsko samo prenašajo s tega plačilnega konta na drugi, ki ima prikupnejši naziv. Tudi poleti l. 1953 je prišlo do takšnega usmiljenega dejanja. Toda po poteku finančne dobe, ki se je končala junija 1953, smo lahko ugotovili, da je Evropa dobila iz Amerike za 1,4 milijarde dolarjev blaga kot »pomoč za obrambo in gospodarsko podporo«. Poleg tega so Američani v evropskih tovarnah naročili izdelke v skupni vrednosti 1,5 milijarde dolarjev (proti 600 milijonom v preteklem letu). Izdatki za ameriško vojaško osebje in za graditev letališč so znesli 500 milijonov dolarjev. Da bi vse to okronali, pa so iz ZDA v Evropo poslali za 3 milijarde dolarjev vojaške opreme. Več kot polovico te pomoči, ki znaša, če jo seštejemo, 6,4 milijard dolarjev, so označili z imeni, ki so bolj lakavna kot naziv »pomoč«.

Vse to je bolj ali manj znano in zato o tem ni vredno na dolgo in široko razpravljati. Vsi bralci časopisov vedo za te podatke, toda malo je takih, ki bi lahko razbrali posledice. Razumljivo je, da se ljudje, največkrat zaradi lenobe, sploh nečisto ozirajo na politične in gospodarske posledice teh sprememb...

Najvažnejše gospodarske skupnosti v Zahodni Evropi, glavne industrijske veslice — Velika Britanija, Francija in Nemčija, pa tudi manjše države kot Nizozemska, Belgija, Švedska in Švica, se zavedajo, da sta njihova blaginja in tudi obstoj odvisna od uvoza surovin (to morda docela ne drži pri Franciji). Če si hočejo preskrbeti te surovine, pa morajo izvoziti v tujino precejšen del proizvodov, ki jih izdelujejo njihovi delavci iz uvoženih surovin. Precejšen del hrane in surovin — ter tudi stroji, ki jih nujno potrebujejo — prihajajo iz ZDA. Dasiravno nekatere med temi državami izvažajo dovolj, da lahko pokrijejo izdatke za uvoz, vendar nobena med njimi ne more v ZDA prodati toliko, kolikor stane vse blago, ki ga kupujejo v Ameriki. To je vzrok za tisto, kar imenujemo »dolarski primanjkljaj« (dollar gap) in bistveni vzrok neravnovesja v mednarodni izmenjavi, kakršne srečujemo sredi XX. stoletja.

Ob vsem tem ugotavljamo dva bistvena pojavi. Prvi pojav: prebivalstvo sveta narašča hitreje kot proizvodnja živil. Drugi pojav: industrija in stroji se množijo hitreje kot proizvodnja surovin.

Zato je logično, da postajajo surovine in živila, po katerih čedalje bolj povprašujejo, vedno dražje, medtem ko padajo cene gotovih izdelkov, glede katerih narašča ponudba in se večja konkurenca. Posledice tega razvoja, ki daje prednost »proizvedom primarne industrije« in zapostavlja industrijske izdelke, čutijo predvsem tiste države, ki jim gospodarstvo sloni predvsem na industriji, medtem ko je kmetijstvo šele na drugem mestu. Države Zahodne Evrope so v tem položaju! Če primerjamo deset let pred drugo svetovno vojno z desetim leti po njej, opazimo, kako te države vedno bolj opuščajo kmetijstvo. Odstotek prebivalstva, ki se ukvarja s poljedelstvom, je v teh dveh razdobjih padel tako: na Švedskem od tretjine na petino; v Belgiji od 17 na 12%; v Veliki Britaniji od 6 na 5%. Samo v Franciji se ni nič spremenilo, kajti še vedno se 36 od sto oseb ukvarja s kmetijstvom, kar vzpostavlja določeno ravnotežje v odnosu med industrijo in kmetijstvom.

(Tudi v državah, ki veljajo za izvoznike poljedelskih pridelkov, je ta odstotek znatno padel: v Kanadi od 29 na 21%; v ZDA od 21 na 13%; v Avstraliji od 21 na 16%; v Argentini je bil ta padec še občutnejši.)

Medtem ko v Združenih državah Amerike in v Sovjetski zvezi sami pridelajo večino hrane in pridobivajo večji del surovin, ki jih potrebujejo, sprito česar odpade na njun izvoz komaj 5% vsega narodnega dohodka, pa so države Zahodne Evrope v povsem drugačnem položaju. V Veliki Britaniji odpade na izvoz skoraj tretjina vsega narodnega dohodka; v Zahodni Nemčiji sedmina, v Švici celo nekaj več; v Franciji pa za malenkost manj. Zunanja trgovina, od katere je odvisna blaginja teh držav, pa se sestoji pretežno iz zamenjave gotovih izdelkov za živila in surovine. Kolikor manj neka država proizvede hrane in surovin, toliko bolj je odvisna od zunanje trgovine! Toda Zahodna Evropa, če jo vzamemo kot celoto, mora preživljati številno prebivalstvo, ki živi na ozkem prostoru, kjer so ležišča surovin zelo skromna in kjer zapuščeno kmetijstvo še zdaleč ne more potošiti najnujnejših potreb. Ker se cene za proizvode primarne industrije — za surovine in živila — neprenehoma dvigajo, je jasno, da bo morala Evropa iz leta v leto prodajati vedno več strojev in gotovih izdelkov za isto količino surovin in hrane.

Tako je na primer morala Velika Britanija l. 1951 izvoziti za tretjino več svojih izdelkov kot l. 1938, zato da je dobila isto količino surovin in hrane. V odnosu na l. 1946 znaša to povečanje precej več kot 25%! V teh razmerah je očitno, da ima prizadevanje Zahodne Evrope, ki si hoče ohraniti svojo življenjsko raven, prav toliko možnosti za uspeh, kot tisti človek, ki bi poskušal hoditi nazvzgor po tekočem traku, ki z vso hitrostjo drvi nazvzdol.

Zato ni nič čudnega, če so zaradi teh tako zelo občutljivih gospodarskih razmer tudi prebivalci Zahodne Evrope pasivni in resignirani. V dejstvu, da je zahodnoevropsko gospodarstvo v tolikini meri izpostavljeno nenaadnim spremembam v mednarodni izmenjavi, predvsem na konjunkturi na ameriškem tržišču, je najti tudi najboljši dokaz za temeljno protislovje, ki opredeljuje celoten zahodnoevropski gospodarski sistem. Slednja sprememba na mednarodnih tržiščih, zlasti pa na trgih ZDA, povzroči takojšnje zmanjšanje izvoza iz Evrope. Razdobja blaginje — predvsem tedaj, ko se popravljata kupna moč Američanov — pa povzročajo dvig cen za hrano in surovine. Ta dvig pa daleč presega možnosti, ki jih imajo Evropejci. V tem je tudi neizbežna dilema, katere posledice so vsako leto hujše. Niti z množičnim izseljevanjem niti z gospodarskim dvigom čezmorskih posesti, ki so še ostala Evropi, ne bi mogli v bližnji bodočnosti zboljšati teh razmer. S prvo rešitvijo bi evropskemu prebivalstvu, ki skoraj ne narašča več in ima tudi precej visoko povprečno starost, odvzeli najmlajše in najbolj delovne sile, kar bi pa konec koroev pomenilo še težje življenjske razmere za preostale aktivne člane zahodnoevropske družbe. Glede druge rešitve, ki predvideva naglo preobrazbo čezmorskih posesti v pridelovalce hrane in proizvajalce surovin, pa velja povedati, da jo je mogoče izvesti samo s sredstvi, ki bi jih dobili iz izredno povečanega izvoza, kajti za tak načrt je slej ko prej potreben ogromen kapital. Očitno je, da tolikšnega kapitala Evropa še dolgo ne bo imela...

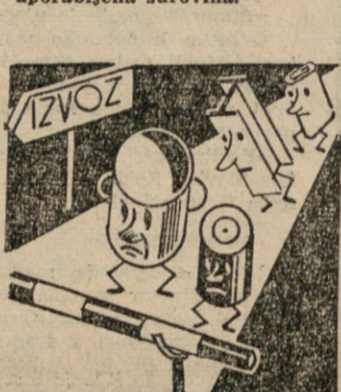
... in morda tudi potrebiti — ali z drugimi besedami: znižati življenjsko raven — najbrž tudi ni rešitve. Splošna inflacija, ki traja že precej časa, je že dala svoje. Toda dolgo-

ročni gospodarski činitelji, ki Evropi gotovo niso naklonjeni, bodo prej ali slej zbrisali te navidezne izboljšave, zaradi česar bo nemara potrebno spet poskusiti z istim zdravilom. V nasprotju s tem pa bi bilo sicer veliko težje, zato pa bržkone uspešnejše, če bi se enkrat proučili celoten problem in predelali vse gospodarstvo Zahodne Evrope tako, da bi zadostilo sedanjim potrebam svojega okolja. Najprej bi se morali lotiti tega zala pri njegovih koreninah, namreč pri odvisnosti Evrope od uvožene hrane in surovin. Hkrati pa bi morali v celotnem gospodarstvem sestavi ustvariti razmere, s katerimi bi lahko odpravile dosedanje obrabljenosti in nekoristno načelo, češ da je treba »kar največje izvoziti« in »kolikor je mogoče malo uvoziti«.

Predvsem bi morali pomagati kmetijstvu, da bi povečalo svoj pridelok, pri čemer bi se morali okoristiti z najboljšimi izsledki sodobne znanosti. Skratka: investicije za poljedelstvo bi morale uživati daleč večjo pozornost, kot jim jo danes posvečajo voditelji zahodnoevropske gospodarske politike. Potem bi morali izvesti še druge ukrepe, ki bi omogočili pazljivo večjo potrošnjo surovin, s katerimi razpolaga država, nadalje bi morali okrečiti proizvodnjo sintetičnih snovi in vsekakor zmanjšati osebje, ki se ukvarja z neproduktivnim delom. Hkrati pa bi morali — in to je pri tem najvažnejše — pametno izbrati tisto industrijo, ki naj dela za izvoz, pri čemer bi kazalo zadržati za izvoz samo tiste industrijske panoge, ki imajo največ možnosti, da bodo lahko še naprej ohranile svoja tuj tržišča in ki lahko najkoristneje uporabijo razpoložljive surovine. Majhna država, katere gospodarstvo bi lahko služilo za vzor drugim državam Zahodne Evrope, se je že pred časom odločila za takšno pot.

Ta država je Švica, ki je vse svoje sile posvetila samo nekaterim močno specializiranim panogam industrije, ki proizvajajo takšno blago, da se zanj ni treba bati, da bi ga ne mogli prodati, razen tega pa potroši za njihovo proizvodnjo zelo majhen odstotek surovin, če ga primerjamo z vrednostjo kvalificiranega dela, ki je zajeto v teh proizvodih. Uspeh tega (razume se, da so do tega uspeha pripomogle še nekatere druge okoliščine) je bila precejšnja gospodarska nerazumljivost in blaginja, ki vsekakor ni v sorazmerju s prirodnimi viri te države.

Potniška letala in električna oprema Velike Britanije, nemški optični instrumenti, fotografski aparati in farmacevtski proizvodi, elektronska oprema Nizozemske, francoski dragulji, svila in modno krojaštvo bi za Zahodno Evropo, če jo vzamemo kot celoto, lahko pomenili nekaj podobnega kot ure za Švico. Te industrijske panoge zahtevajo strokovno delovno silo, veliko osebnih pobud in iznajdljivosti, hkrati pa potrošijo razmeroma malo uvoženih surovin; proizvajajo takšne izdelke, ki pa so v svojem končnem izdelku nekajkrat več vredni, kot je vredna uporabljena surovina.

Povsem drugačen in nasproten dokaz pa nam daje izvoz, recimo gospodinjstev potrebnim, konzerv, železnih traverz in predvsem izdelkov iz bombaževine. Danes namreč že vse te predmete enako dobro izdelujejo v državah, ki so se zadnje pojave na industrijskem tržišču. Te države uporabljajo cenjevo delovno silo kot v Zahodni Evropi in imajo na svojem ozemlju potrebne surovine. Pri teh predmetih delavci ne delajo veliko, pač pa za zanje porabijo velike količine surovin, izdelki pa naposled ne stanejo veliko več kot sama surovina.

Očitno je, da je mogoče precejšen del zahodnoevropske industrije, ki naj bi delala za izvoz, oceniti za »nerabno«, kajti bržkone ta industrija ne bo mogla vzdržati v konkurenčnem boju z industrijo, ki zapostavlja cenjevo delovno silo in kjer so delovne metode uspešnejše. Precej teh industrijskih podjetij bo treba opustiti ali pa prodati. Mnoge med temi tovarnami, ki so v XIX. stoletju gospodovala na trgih, pomenijo danes hudo breme za zahodnoevropsko gospodarstvo. Delavci, ki so v njih zaposleni, pa se morajo ubijati z neogibnimi težavami. Tkalec iz Lancashira in severne Francije spadajo v preteklost; njihov trud bi lahko koristneje izrabili bodisi, če bi jih zaposlili v drugi industriji, ki dela za izvoz, bodisi v kmetijstvu. Obstaja namreč vrsta industrijskih panog, v katerih bi Zahodna Evropa prav lahko razvila svojo dejavnost in kjer bi spretnost njenih delavcev, ki se morajo danes boriti z neenakimi pogoji, prišla koristneje do izraza. Prihodnost Evrope je vsekakor veliko bolj odvisna od kakovitnega kot pa od kvantitativnega izvoza. Toda obenem, ko bi se prizadevala »helvetizirati« svoj industrijski sestav, bi se morala Zahodna Evropa zavedati, da proizvodnja končnih izdelkov v škodo poljedelstva in rudarstva in zamenjava industrijskih proizvodov za hrano in surovine že dolgo ni več dobičkanosna posel, kakršen je bil v preteklem stoletju. Po vsem svetu narašča število novih tovarn hitreje od pridelovanja hrane in proizvodnje surovin. Evropa se mora prilagoditi tem razmeram, kajti povsem gotovo je, da se Zahodni Evropi na ljubo ostali svet ne bo odrekel svojemu lastnemu napredku...

Mednarodna cona na Dunaju

VSE OSEBE, KI NASTOPAJO V TEJ ZGODBI, SO IZMIŠLJENE; VSAKA PODOBNOST S KATERO KOLI ŽIVO ALI MRTVO OSEBO JE ZATO POVSEM SLUČAJNA!

3

BALADA S CIGARETAMI

Od nezgode na Tržaški cesti, ki ga je bila spodbudila za znaten znesek, se je Freddie Hirsch čutil ogroženega. Nikomur ni zapel več. Zato se je odločil, da se bo to pot s tihotapskim blagom peljal sam.

Sedel je poleg soferja v kabini izposojenega novega avtomobila in zrl napeto po deželni cesti, ki se je nejasno vila v noč. Trda klop mu ni bila pogodu čeprav si je bil prinesel blazinco s seboj. Obe roki je tiščal v žep, desnica je oklepala avtomatično pištolo.

Zaupal ni nikomur. Tudi soferju ne. Mož je bil dober vozač, toda kdo naj jamči Freddieju za to, da ne bi nezgode povzročil sam, če bi mu kdo plačal zanj. Od strani je ogledoval krepkega, mladega moža v usnjenem jopiču in cenil njegove moči in sposobnosti. Časi so taki, da se ni mogoče na nikogar zanevati. Živimo v svetu samih roparjev.

Vozila sta skozi vas. »Kje pa sva?« je vprašal Freddie.

»Ni več daleč do Belega križa, dvajset kilometrov.«

Sofer je gledal naravnost. Pri »Belem križu«, gostilni, ki je ležala od glavne ceste vstran, so taki transporti nekaj ur čakali, da bi se izognili policijski kontroli. Proti jutru so lahko vozili dalje.

Se štiri ure! Freddie se je jezil, toda moral je vztrajati, kajti z današnjim tovorom bo poravnal izgubo prejšnjega avtomobila. Naslednja pošiljka mu bo že spet vrgla nekaj čistega. Vozilo je odskakovalo in se treslo. Cesta je bila slaba. Popravljal si je sedež pod seboj in jezljivo zijal v temo. Freddie je računal na tihem. Ob devetih jutraj bo vse urejeno. Milijon cigaret. Dve sto petdeset tisoč šilingov. Čisti dobiček sedemdeset tisoč, manj deset tisoč za obratne stroške. To zneso šestdeset tisoč šilingov. Dve tretjini škode sta pokrili. Prihodnji teden peljem spet, kajti zmaga je tisti, ki dela hitro.

Ta hip je oba v kabini preslepil močan žarek luči. Sofer je obrnil glavo vstran in nekajkrat krepko pritisnil na zavoro. Voz je začel drsati in se nevarno nagnil na stran. Skripalo in pokalo je med kolesjem. Slednji se je ustavil.

Sofer je skočil na spolklo cesto. Deževalo je. Ko mu je Freddie hotel slediti, ga je že videl v glasnem prepriču z dvema človekoma v dežnih plaščih. Glasovi so se Freddieju zdeli znani.

Vse je trajalo eno samo sekundo. Pest so zamahnile po zraku in sofer se je zvrnil po tleh. Iz sence sta prišlo dva druga. Freddie je pognal pištolo in slepo streljal v žarometna majhnega osebnega avtomobila, ki se je bil prilpil ob cestni rob. Steklo je zažvenketalo, nekdo je tulil od bolečine. Kakor blisk je pritisnil še drugi šaržer v pištolo. Toda streljal ni več. Na tilniku je začutil silen udarec in se zgrudil poleg avtomobila. Potem je še slisal, kako je zaropotal motor in v megli nekje je videl obe rdeči luči pod njegovo zadnjo steno. O osebnem avtomobilu in njegovih močnih žarometih ni bilo nobenega sledu več.

Ko se je prebudil in z veliko težavo spravil na noge, je šel iskat soferja. Izginil je, ta svilna, si je mislil. Vsi so se zaročili proti meni. To mi je napravljal Georges. Svinja. Vsi so svinje. Spet ga je pograbila jeza, nato pa je na pol omamljen odvaljal po cesti. Nekaj metrov dalje je zadel na soferja.

Videti je bilo, da kleči v jaroku in tišči glavo v nasip; stokal je. Stoka kakor majhen otrok, si je mislil. Gotovo bi se rad

delal bedaka, izdajalec. Z nogo ga je brnil; sofer je hripavo zakričal. Freddie se je nagnil nad njega in videl, da je imel vse obraz pokrit s temnimi lisami. Kri.

Freddie in sofer sta se odpravila peš do »Belega križa«. Dve uri hoda je bilo in težko sta stopala po mokrih njivah in gozdovih, dokler nista prišla do gostilne. Sofer je grozil, da bo vse prijavil, Freddie pa je računal, da bo pri »Belem križu« morda še dohitel napadalce. Toda tudi tam ni bilo nobenega sledu o njih.

ČUDNA REŠITEV IZ KATASTROFE

Ob osmih jutraj je bil Freddie spet na Dunaju. Zdal je bil že tako utrujen in pobit, da se je moral zateči v zasebni sanatorij svojega prijatelja zdravnika. Deset dni, mu je rekel, bo moral ostati v postelji. To je bila dolga doba zanj, ki svojih poslov ni mogel opravljati telefonično, saj so bili pretemni za to.

Ko se je valjal po mehkih blazinah, je še kar naprej računal. Tako čudne nazide so mu prinašali ti računi, da ga je nedanoma pograbila divja jeza in je začel steklenico zdravil proti steni. Razbila se je na drobne kose, na steni je nastala temna lisa, po vsej sobi pa je dišalo predirljivo grenko.

Mlada bolničarka je prinesla velik šopek holandskih nageljnov. Freddie je oblihl mraz, ko je vonjal vonj zdravila in gledal ta nepričakovani dar. Na listku poleg šopka je bilo zapisano: »Srčne pozdrave in skrajšnje okrevanje! Tvoj stari Georges.«

Freddie je odvenel. Nesramnost starega cestnega roparja je presegala vse meje. Takoj nato je naročil obloko, ki pa mu je niso hoteli izročiti, marveč so mu poslali zdravilnika, ki naj bi ga prepračil, da mora vzlic vsemu ostati v postelji.

»Toda za milijone gre,« je rjovel Freddie, »moram na noge, moram v hotel Istanbul.«

Tam se je samo mukoma prepiral do Georgesove sobe. Na drobne kose ga bom raztrgal, je mislil, ko je šepal po hodniku. Zadavim ga! In če je vsa njegova topla pri njem.

Siloma je odprl vrata. V sobi sta sedela Georges in playvolas dekle. Začudeno ga je gledala, Georges pa se je takoj zavedel.

»Za rože sem se prišel zahvaliti,« je rekel, kajti ni bil računal, da bo Georges dobil v ženski družbi. Ko je lise zapustila soba, sta se tihotapca pomnila med seboj.

»Nismo niti slutili, da se sam voziš z njimi. Toda res je, da te nismo hoteli spraviti čisto s sveta.«

Freddieja je minevala jeza. Se pred letom je bil Freddie Hirsch neomejeni gospodar črne borze s cigaretami. Imel je zvezo z Gubarevom, ki je edini lahko jamčil za nemoten prevoz tega blaga. Georges je bil le majhen preprodajalec. Toda Freddie je bil spoznal njegove spretnosti

Ujet v trgovsko mrežo

Kadarkoli se spomni Polikarp vesti, ki jo je bral v začetku novembra v časopisih, namreč da se nam obeta cenejša kava, in prakse, ki jo je kmalu nato doživljal tiste »dni cenene kave«, je hudo previden: komaj z enim očesom se lotiva naslovov v časopisih in če daje kateri količnik slutiti nekaj podobnega, gre kar čezenj. Nič mu ni do tega, da bi se še kdaj razburjal, kakor se je, ko je kupoval »cene« kavo.

Takole je bilo. Stopil je v prvo trgovino in lepo samozavestno naročil: 10 dek kave, prosim!

»Imamo jo samo za stalne stranke, gospod. Oprostite!« — Polikarp ne bi bil Polikarp, če bi ga tak vjuden in povsem sodeč upravičen odgovor pobil na tla. »Hvala,« je odgovoril in šel v drugo trgovino. »10 dek kave, prosim!« — »Želite surovo ali žgano; po 3800 ali po 4600 din?« — »Kako, prosim? Tiste po 2100 din mi dajte, kakor jo sedaj povsod prodajajo!« — »Oprostite, gospod, ta je samo za naše stalne odjemalce in še tem dajemo le po 10 dek.«

Tako se je to ponavljalo nekaj dni. Obredel je bil že kakšen ducat trgovin, do kave pa le ni prišel. Samo v neki drugi trgovini so mu še ponudili takšno po 4600 din, povsod drugje pa so mu ponavljali: »Oprostite, imamo samo za stalne stranke!«

Končno je izgubil potrpljenje in je dvanajstemu ali trinajstemu prodajalcu — kdo bi vedel — lepo razložil svoj »primer«:

»Poglejte, tovariši! Pravite, da mi ne daste kave po 2100 din, ker nisem vaša stalna stranka. Prav, toda ali ste me kaj vprašali, čemu nisem vaša stalna stranka? To vas morda ne zanima, vendar dovolite, da vam povem. Nisem, niti ne morem biti stalna stranka ne pri vas ne kje drugje, ker nimam svojega gospodinjstva; čeprav mi stvari, ki so za gospodinjstvo potrebne, propadajo po raznih postrežjih. Zato seveda tudi ne kupujem špecije. Oba z ženo — dobro, da še nimava otrok! — jeva v restavraciji, ker nimava stanovanja, tega pa nimava, ker stanovanj, kakor verjetno sami veste, kratko in malo ni. Razumete? Tu kupim zobno pasto, tam kdaj pa kdaj pasto za čevlje, drugje zopet britvice. To in še kakšna malenkost je pri meni po sili razmer vse, kar na splošno kupujem po špecijah. In zato naj bi bil kriv; kriv, da ne dobim kave po 2100 din in da je sploh nisem mogel kupiti, ker je po kakšni drugi ceni nikjer niso prodajali! Sicer pa, čemu bi prav jaz moral plačevati kavo dražje od tistih, ki imajo stanovanje in živejo, ker jim ni treba plačevati vsakega režijskega, če tako cenijo? Tako, sedaj veste!« — »Mi je prav žal, gospod! Res, manjka se ljudi, ki jim gre, kakor gre vam! Potolažite se, saj niste edini! Mar vam jaz razložim svoje težave?«

Čas celi rane in tako je tudi Polikarp sčasoma prebolel. Dokler se mu ni rana nanovo odprla tistega dne, ko ga je — prav hudič je moral biti, kdo bi ga le sicer pripravil do tega, da je sredi decembra premetano pošiljal v časopis. »Nov kontingent pomaranč in limon« je bral; po 190 oziroma po 180 din, da bodo, je prebral do konca. — »Gorje,« se je ustrašil Polikarp, »ali ni bilo že dovolj s to preklicano kavo! Mar res še ni konec preizkušenj, ki jih moramo prenašati uboge pare brez stanovanja, ker nismo stalne stranke?«

Zadnji udarec, knock-out bi lahko dejal, pa je Polikarpa doletel, ko je prav pred kratkim bral o osmiku uredbe o razdeljevanju in o odpovedi stanovanj. Nič mu ni pomagalo, da si je kdaj že trdno obljubil da ne bo več bral takih reči. To se sicer ni tikalo trgovine

Čo se pripeti samo...

... v Nottinghamu: Neki sofer je opravil svoje številne prometne prestopke z velikostjo svojih nog. Kadarkoli več avtomobil zavrti — tako pravi — pritisne vedno tudi na ročico za plin, ki je tik ob zavori.

... v Arizoni: Ko je hotel priljubljeno direktorjetnišče Hays dati ostavko na svojo službo, ker mu niso hoteli zvišati plače, so se ponudili jetniki, da mu plačajo zvišanje iz svojih žepov.

... v Kansas Cityju: »Mladolentice« so predrile policijski kordon, da bi lahko pozdravile jazz-pevca Eddieja Fisherja. V svojem navdušenju so »knokautirale« tudi njegovega spremljevalca, ki se je prvič v svoji karieri onesvestil. To je bil znani bokser welter kategorije.

Narava že dolgo pozna „Schnorkel“

Navpično v zrak...

Za »Schnorkel« najbrž veste. Tako so Nemci med zadnjo vojno krstili posebno napravo, ki naj bi reševala podmornice v zadnjih mesecih velikega spopada. Podmornica namreč lahko ostane pod površino le toliko časa, kolikor ji dopušča zaloga zraka, oziroma kisika. Ta čas je seveda zelo omejen. Nemški inženirji so se domislili preproste, toda učinkovite rešitve. Podmornica bo dvignila na površje samo en svoj del, sama pa bo lahko ostala skrita na varnem morskem dnu. Ta del je preprosta cev, v kateri ventilatorji skrbijo za dotok svežega zraka in odvajanje nakopičenih izpušnih plinov.

Ta genialna zamisel ni mogla več rešiti nemških podmornic pred uničenjem. Pokazala pa je, česa se lahko človek nauči od živali.

od njih voda še vedno predstavlja zatočišče pred sovražniki, element, v katerem se je osvežila itd. Zato seveda ni mogla razviti svojih škrg, zakaj narava se na poti razvoja ne vrača. Zgradila pa je posebne organe, ki so ji dovoljevali, da je živela pod vodo in dihala tako, kot diha kopne živali — to pa je tudi bistvo »Schnorkela«.

Zanimivo je, kako si živali, ki lahko

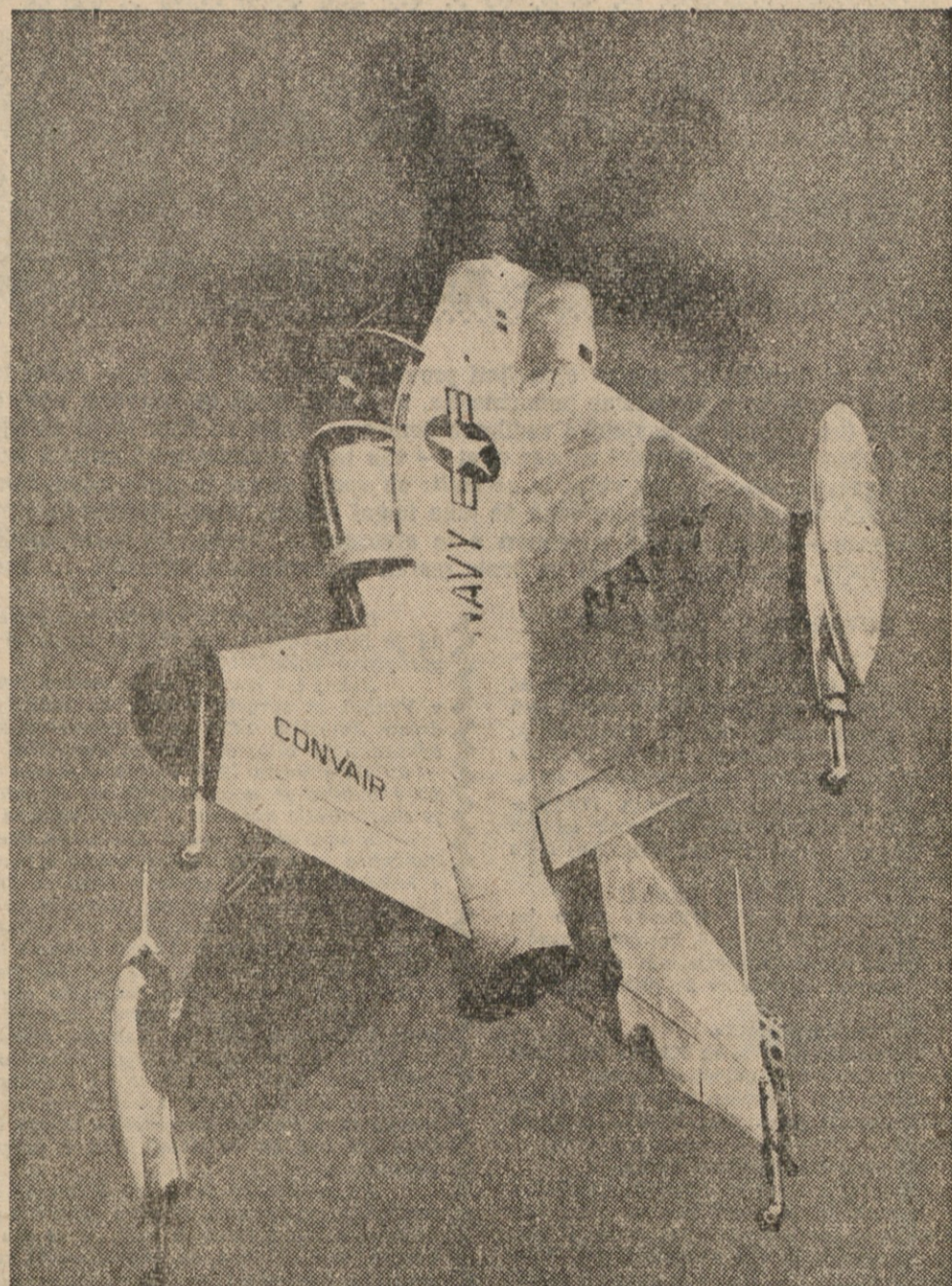
Po računih znanstvenikov, ki se ukvarjajo s prvimi začetki življenja na zemlji, je pretekla izredno dolga doba med prvim začetkom življenja in prvo kopno živaljo. Vsa ta doba je zahtevala od živih bitij varčevanje za življenje neobhodno potrebne kisika naravnost skozi kožo ali balje, skozi ovoj prvih živalic s pomočjo ozmoze (to je povsem preprosta prehanje tekočine ali plina skozi porozno membrano). Pozneje je ta ovoj, oziroma koža postal drugačen, dihalne pore so se združile v posebne organe — škrge, ki so predstavljale dovolj veliko odprtino za potrebe preskrbe s kisikom. Se danes poznamo takšne živali. Toda vse niso ostale pri tej stopnji razvoja. Življenje jih je namreč pognalo iz vode na kopno. Tu ni bilo več potrebno črpati kisika iz vode, ampak so ga dobivale direktno iz zraka. Čeprav se dihanje pod vodo in dihanje v zraku v principu ne razlikujeta, zahtevata vendarle anatomske precej različni gradnji. Ščesoma je več in več živali ostalo na kopnini. Namesto škrg so se jim razvila pljuča in povratek v vodo jim je bil zaprečen. Vendar je za marsikatero

Takole se slon hladi pod vodo

dihajo le v ozračju, preskrbijo zalogo kisika. Nekatere vrste vodnih pajkov si iz svojega svilenege tkanja ustvarijo mešičke, ki jih na površju napolnijo z zrakom, spustijo v globino, ter obesimo na kakšno vodno rastlino. Marsikakšna žuželka ima na zadku posebno cev ali več cevk, ki jih pomoli na površje, da dobiva skoznje zrak, sama pa »živi« le pod vodo. Nekateri hrošči spravljajo zračne mehurčke na posebne dlačice, drugi pa v rezervoarje pod krili. Pri nekaterih sesalcih imamo te zaloge zraka kar v ogromnih pljučih, kot na primer pri kitih, delfinih in drugih morskih sesalcih. Tudi plazilci si pomagajo včasih na originalen način. Indijski krokodil gavijal ima na koničnem nosu poseben izrastek, ki ga dvigne nad površino, ne da bi pri tem kakršenkoli drug del telesa pogledal iz vode. Ta izrastek ni nič drugega kot navadna dihalna cev. Tudi vodne kače se pogosto tako preskrbujejo z zrakom. Med sesalci bi omenili le dva primera. Slona poganja v vodo želja po osvežitvi. Zato se pogosto potopi na dno, da ga voda povsem zakrije in iztegne na površje le svoj rilec. Se bolj zanimiv je primer neke močvirske antilope, ki jo zveri in človek neusmiljeno preganjajo. Ta žival se na bregu počene v vodo, potopi na dno med trse in pomoli na površje le vrh svojega gobca. Tako ji voda daje tisto, zaradi česar so njeni davni predniki pred milijoni let zbežali na kopno — zaščito.

Pa recite, da narava ni iznajdljiva!

...toda ne proti Mesecu. Navpičen vzlet in pristane letala — ne helikopterja — je bil že od nekdaj sen letalskih konstruktorjev. Prvi uspešni posnetki tega sna se danes uresničujejo. Naša slika kaže ameriško mornariško lovsko letalo »Convair XFY-1« v tre-nutku, ko se dviga prvič z lastno močjo navpično v zrak.

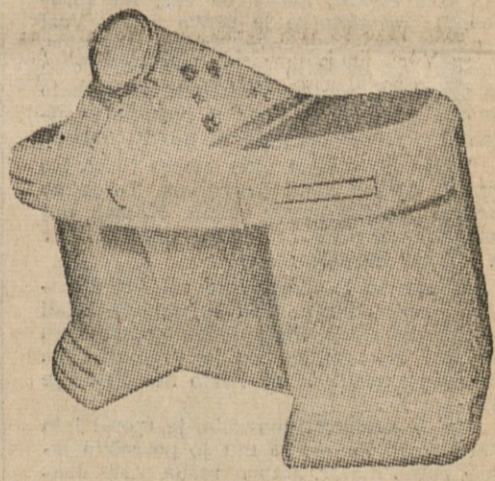
Mikroskop - oko znanosti

Menda je 350 let od tedaj, kar je živel v holandskem mestecu Middelburg obrtnik, ki je znal delati sijajna očala. Povsem slučajno pa je odkril, da so postali opilki stekla, če jih je pogledal skozi dve leči, nenavadno veliki. Pomen te, navidezno dokaj preproste naprave so ljudje kmalu spoznali, saj so lahko z njo nadaljevali marsikatero raziskovanje tam, kjer so morali popustiti zaradi slabe zmogljivosti svojih oči. To je začetek razvojne poti optičnega mikroskopa, brez katerega si danes ne moremo predstavljati nobenega raziskovalnega laboratorija.

Čas je prinesel izboljšave, hkrati pa tudi željo, da bi dosegli še večjo zmogljivost našega očesa. Prvi optiki so seveda menili, da je lahko možnost povečave z optičnimi pripravami poljubno zvišati. Toda sredi preteklega stoletja so prišli do grenkega spoznanja,

da postavlja svetloba v tem pogledu neko mejo. Če gre namreč svetloba skozi ozko krožno odprtino, se zaradi svoje valovne lastnosti uklanja. Ta pojav je vsakomur znan, saj nastopa na primer pri dežniku, skozi katerega lahko vidimo ulično svetilko v vseh mavričnih barvah. Taka slika se imenuje uklonska slika. V tesni zvezi s tem pojavom pa je tudi zmogljivost mikroskopa.

Če so hoteli torej dobiti točnejše rezultate v raznih preiskavah, so morali najti neko rešitev. Za prvo silo so povečali zmogljivost mikroskopa s tem, da so za osvetlitev predmetov, ki jih opazujemo z mikroskopom, upo-

Elektronski mikroskop »Philips«

rabili namesto bele, dnevne svetlobe, ultravijoličaste žarke. Tako lahko mikroskop loči še dve točki, ki sta med seboj oddaljeni za eno stototisočino centimetra (0,1 mikrona). Še boljše kot ultravijolični bi bili seveda rentgenski in gama žarki, ker imajo še krajšo valovno dolžino, niso pa uporabni, ker nimamo zanje primerljivih leč.

Najnovejši mikroskop, tako imenovani elektronski mikroskop, pa ima le še malo skupnega z optičnimi mikroskopi. Namesto navadnih leč, ki pri optičnem mikroskopu usmerjajo svetlobne žarke na tak način da dobimo primerno povečavo, imamo pri elektronskem mikroskopu tako imenovane elektronske leče, ki so v bistvu elektromagnetni in namesto svetlobnih žarkov usmerjajo snop elektronov. Slika, ki nam jo daje elektronski mikroskop, ni vidna, lahko pa jo prestržemo na fluorescenčnem zaslonu. Šele na tem zaslonu lahko sliko opazujemo skozi navaden optični mikroskop, ali pa jo posnamemo na fotografsko ploščo.

Elektronski mikroskop nam je odprl pogled v dotlej docela nedostopen svet najmanjših teles. S svojo stotisočkratno povečavo nam omogoča, da lahko opazujemo in fotografiramo celo molekule! Vendar se zdi, da je to skrajna meja zmogljivosti elektronskega mikroskopa. Seveda pa to še ni konec mikroskopske. Danes pozna svet že najnovejši protonski mikroskop, ki uporablja namesto elektronov protone »na-kih hitrosti«. Toda ta ima slabo lastnost, da je s svojimi protoni zelo nepodoben in lahko z njim opazujemo predmete le, če so zelo tanki. Povečave, ki jih z njim dosežemo, so pa tudi 600.000-kratne!

E. M.

Uranska mrzlica NAD AMERIKO 4

V Monument Walleyu, sredi puščave v državi Uta, so pred nedavnimi začeli kopati uran. Moj znanec pilot me je prepeljal tja, v dolino, ki je dobila svoje ime po orjaških kamnitih stolpih, starem indijanskem svetišču.

Pristala sva na cesti v neposredni bližini izkopa. Ta rudnik, »Monument št. 2« velja za najbogatejši uranski rudnik kolo-radske Visoke planote. Zanimivo je, da so vsi rudarji Indijanci, ki so še pred nedavnimi živeli v rezervacijah in niso niti pomislili na to, da obstaja nekeje atomska energija. Danes pa že sami navdušeni kopljejo po zemlji svojih prednikov, da bi zgradili tovarne atomske dobe.

Čudovita nasprotja! Kopaste kolibe iz blata — tradicionalne indijanske zgradbe — se mešajo med živo pobarvanimi kamioni, tiri, šolo na kolesih za indijanske otroke in orjaški naprave vami za polnjenje vagončkov. Mnogočica Indijancev sedi na soncu in strmi v nebo.

»Sijajni ljudje so,« mi je dejal pilot. »V nekaj dneh obvladajo stroje prav tako kot naši najboljši delavci, družabni so in mirnejši od vseh naših ljudi. Zanimivo, da se nočejo preseliti v lesene hiše, ki jim jih ponujamo. Raje živijo v bivališčih svojih dedov. Vesele se, toda nikdar se ne napijejo. Nam belcem je v veliko čast, če nas povabijo v svoje borne kolibe.«

Potem so mi pojasnili, da se-tostoji ta rudnik iz dveh neverjetno bogatih rudnih žil, ki sta dolgi okrog 600 metrov, široki do 150 metrov in debeli do 6 metrov.

Rudo kopljejo v orjaškem tunelu in jo z 20-tonskimi kamioni na 18 kolesih odvažajo preko puščave v bližnje rafinerije. Po-peljali so nas skozi ta tunel. Kljub vročini, ki vlada zunaj, je v njem zelo hladno in vlažno. Povsod v stenah so čudne skupine rumenih, rjavkastih in črnih kamenin. To so okamenela drevesa, ki so rastle pred 150 milijoni let na tej, danes povsem neplodni ravni.

»Velike načrte imamo še z našim rudnikom,« so mi povedali. »In kar je najvažnejše, v bližini bomo postavili lastno rafinerijo, s čimer bomo pocerili transport, kar se bo že v naj-krajšem času močno poznalo, saj je danes transport dražji od kopanja.«

Problem je še, kako bodo ure-dili zadevo z Indijanci. Lastnik zemlje namreč ni država, mar-več tamkajšnja indijanska ple-mena.

Preden sva odletela nazaj v Kolorado, sem se še enkrat sam sprehodil med indijanskimi koli-bami, okamenelim drevjem in živorumeni rudi, ki jo pridobi-vajo za atomske bombe v eni najbolj samotnih dolin na svetu.

Vlada je edini kupec urana — zato ona diktira cene in regu-lira vso mrzlico. Vlada jo je us-tvarila in vlada jo bo morala nekega dne tudi končati. Zaradi povečanega obsega atomske obo-rožitve je ponudila zelo ugodne

»Ne kupujte akcij urana, če nočete izgubiti svojega denarja,« so mi svetovali vsi, ki imajo karkoli opraviti z uranom. Tako so mi dejali ljudje, ki iščejo uran, ljudje, ki ga kopljejo, ljudje, ki ga predelujejo in celo ljudje, ki sami trgujejo z njim.

Toda nikar ne mislite, da je med njimi vsaj eden, ki ne ver-jame v bodočnost industrije urana. Njihov opomin izvira le iz tega, ker so družbe za uran precej spekulacijska podjetja, posebno še, ker je kopanje pri današnjem razvoju zelo negotov posel.

Zvečer po napornem delu se iskanci urana zberejo za mizami in na zemljevidu očrtavajo izsledke zadnjega dne

cene za ves uran, ki ji ga bodo dostavili do 31. marca 1962.

Čeprav je glavni naročnik vlada, je glavni potrošnik Ko-misija za atomsko energijo, ki ima v Koloradu svoj sedež v mestu Grand Junction. Ta štab je postal živčni center ogromne operacije, ki si je postavila za cilj, da podrobno preišče 260.000 kvadratnih kilometrov uranskega ozemlja.

20 velikih raziskovalnih sku-pin te komisije je močna kon-kurenca privatnikom, ki iščejo uran. Toda glavno delo Komisije ni samo razpošiljanje teh sku-pin, marveč tudi organizacija cestne mreže, ki mora postati takšna, da ne bo kraja v Kolo-radu, od koder ne bi mogli uran po najkrajši poti prepeljati v najbližjo tovarno.

V juniju 1954 je odjeknila po vsej državi vest o »delniški mrzlici« v Salt Lake Cityju. Ker so začele padati cene delnicam zaradi novih nahajališč urana, ki so obetala, da bo mogoče do-bivati iz njih uran ceneje in v večjih količinah, so začeli — predvsem privatniki — na veli-ko prodajati delnice, ki jim je v hipu padla cena. Ljudje po vseh ZDA so prisluhnili, kaj se vendar dogaja. Ko pa so bile cene najnižje, so navallili na borzo kupci v takem številu, da so morali v Salt Lake Cityju zapreti posredništva za prodajo delnic. Spekulantski kupci so bili iz vseh družbenih krogov.

Sicer vedno dostojno mesto Salt Lake City se danes po 6 mesecih spominja te norosti z občutkom, ki ga ima človek po burni krokariji, ki je pa ne želi

več doživeti. — »Vse delnice urana so čista spekulacija,« mi je še enkrat potrdil predsednik tamkajšnje borze. »Če pa že ho-čete spekulirati, vsaj pazljivo premislite, kaj kupujete. Berite stalno vsa geološka poročila in se posvetujte s strokovnjakom. Potem jih kupite, toda ne zato, da bi vložili denar, marveč za-to, da boste z njimi spekulirali.«

Cez nekaj časa sem se srečal z Mr. Bowmanom. V Koloradu velja za človeka, ki je z uspeš-nimi kupčijami uranskih delnic največ zaslužil.

»Te kupčije z uranom so samo za hrabre ljudi,« mi je posme-ljivo dejal. »Ničesar drugega ni na svetu, kar bi bilo podobno tej mrzlici. Uran ima bodočnost in po teh hribih je urana do-volj. Toda posel z njim je vse-eno čista spekulacija. In če ni-mate toliko denarja, da ga lah-ko zapravljate, se raje ne spu-ščajte v to.«

Povsem drugače pa mi je po-vedal zastopnik Komisije za atomsko energijo v New Yorku. »Zalostno je, da je pri uranu tako težko pošteno zaslužiti de-nar. Če bi bilo dovolj solidnih družb z dobrim kapitalom, ne bi mogel nihče več uspeti s špe-kulacijami. Do tega bo mogoče nekega dne prišlo. Toda potreb-ni bodo mnogi ukrepi in veliko število ljudi, ki bodo vlagali de-nar, ne pa spekulirali. Vsega tega danes še ni.«

Javnost večkrat postavlja dve vprašanji: ali ima uran veliko bodočnosti? Ali naj kar kupimo Geigerjev števec in začnemo iskati uran?

Na prvo vprašanje moramo vsekakor odgovoriti pozitivno. Na drugo pa, da je iskanje ura-na samo za tistega, ki ima do-volj časa in denarja, da se lah-ko spusti v to pustolovščino. Naj navedem besede nekega iskalca, ki je uspel:

»Če je človek tako siromašen, da nima kaj izgubiti, ali pa če ima toliko denarja, da ga ena sama igra kart ne more spraviti ob vse premoženje, je takšno iskanje zanj kar dobra stvar. Če pa mora naporno delati iz dneva v dan in se boriti za vsak dolar, je boljše, da ostane čim dalje od Koloradske visoke planote.«

KONEC

Obrobjeni kozak diha z zadkom in se, ko si nabere zadostno količino zraka, potopi na dno

Le kje, kako in kdaj perilo naj bo belo, pri tem pa jeze nič, nasprotno — lahko delo?

★
Odgovor je lahak, ga vsaka ve ženica, ki v trgovini kupi, belilo znamke »MICA«.

RAMAJANA - INDIJSKA ILIJADA

Južno od Himalaje do Indijskega oceana se razprostira širna ravnina, ki jo namakata reki Ind in Ganges. Ind tvori s svojimi petimi pritoki tako imenovano petero- rečje ali Pendžab, ki je postal center družbeno-zgodovinskega razvoja Indije, njene filozofije in zgodovine. Tja so drugi za drugim upadali nomadski narodi ter si pod- rajali tamonajša poljedelka plemena. Prvi tak nam znani narod so bili Dravidi, ki so si jih v začetku 2. tisočletja pred našim štetjem podrgli Ariji, kar pomeni »vladajoči« za razliko od podjarmljenih Dravidov. Ob tej borbi Arijev, o njihovih vladarjih maharadžah, kastah in državah, ki so nastale po dolgotrajnih bojih, govore zname- nite indijske »Vede« ter monumentalna epa »Mahabharata« in »Ramajana«.

Iz prepovede o junaku Rami je nastalo epsko delo »Pesem o Ramovih delih« ali »Ramajana«.

Delo samo vsebuje 48.000 verzov in tako po obsegu triserat prekaša grško Ilijado. Razdeljeno je na 7 knjig, te pa zopet na 67 — 119 krajših in preglednih spevov, ki nepristransko sledijo drug drugemu in niso prekinjeni z epizodami. Celotno delo je torej enotna, načetna in lepo razdeljena umetna pesem, ki jo je spenil pesnik Valmiki. Dočim smatramo Indijo do dela za prvo in najboljšo umetno pesem sploh, manjkajo o njenem pesniku kakršnikoli, še tako neznatni podatki.

To delo je bilo že v najstarejših časih prevedeno v vse jezike obširne Indije.

MED HIMALAJO IN BENGALIJO

Dejanje se dogaja na ozemlju med Hima- lajo in Bengalijo. Tu je živel delavno ter bogovom vdano indijski plemo, ki mu je vla- dal v vsakem pogledu popolni kralj Dačarata. Dočim je imelo kraljestvo vsega v izobilju, je kralju manjkalo naslednik. Zato je žrtvoval bogovom največjo žrtev - konja. Bogovi so njegovo prošnjo uslišali, kraljeva prva žena je rodila Ramo, druga Bharato, tretja pa dvojčka Lakšmana in Cačrugna. Rami so namenili bo- govi, da bo uničil kralja Ravano, ki je pri- nesel vse zlo na svet. Dali so mu tudi primer- no vojsko. Po zunanosti so bili ti vojski po- dobni opicam, ki pa so imele junaško in čarob- no moč, bile so hitre kot veter, z vite, pametne in drzne, v rabi orožja pa tako spretni kot sami bogovi.

Vsi štirje kraljevi sinovi so bili prava čuda junašva, modrosti, ljubeznivosti in drznosti. Vendar je bil Rami najpopolnejši. Ko mu je bilo 16 let, je ubil dva gozdna demona, ki sta vznemirjala nekega puščavnika in bogovi so mu dali za to izredno orožje. Nato je moral na- stopiti leta učenja.

Po staroindijskih pojmih ni delo ideal člo- veka, temveč premišljevanje. Dorasčajoči Indijec je moral stopiti v šolo k bramanu in mu zvesto služiti, da ga je poučeval o religiji in »Vedah«. Kdor je dosegel v tej učenosti najvišjo popol- nost, je sam postal braman. Čeprav to ni bil cilj kraljevega sina, je moral prav tako nasto- piti enako pot, vreden se je smel poročiti in stopiti v areno življenja. Tako važna šola pa seveda ni smela manjkati Rami, idealnemu sta- roindijskemu junaku.

ŽENA, KI JE RODILA BUČO IN 60.000 SINOV

Kot vse indijske reke, so stari Indijci tudi reko Ganges častili kot božanstvo z imenom Ganga. Ganges je hčerka Himalaje in hkrati sestra Ume, žene boga Sive. Kot božanstvo je prebival Ganga na nebu. Indijski kralj Sagara je imel dve ženi; prva mu je rodila sina, druga pa bučo, iz katere je zrastle 60.000 krepih mladenčev. Ko je hotel kralj žrtvovati konja, mu ga je ugrabilo neko božanstvo. Zato je poslal svojih 60.000 sinov, rojenih iz buče, iskat žrtev. Preiskali so vso Indijo in končno kopali 60.000 milj globoko v zemljo, da so prišli do štirih slonov, ki so nosili zemljo na svojih plečih. Tako so našli ugrabljenega konja. Toda bog Višnu jih je spremenil v pepel. Kralj Sa- gara je poslal nato svojega vnuka, ki je našel pepel svojih ucev ter privedel žrtvi namenje- nega konja nazaj h kralju. Kralj ga je žrtvoval, moral pa bi še opraviti spravno vodno daritev za svojih 60.000 sinov. Čeprav je dočakal 30 tisoč let, te pravne daritve ni mogel izvršiti. Šele njegov daljnji naslednik Bhagirata je do- segel pri bogovih to milost. Spravno vodno daritev pa je mogel napraviti le bog Ganga. Če bi se v celoti ulil na zemljo, bi jo vso preplaval. Zato ga je zajel v svoje laze bog Siva ter ga v sedmerih tokovih spustil na zemljo. In najjužnejši teh tokov je indijska reka Ganges, večletok severne Indije.

SAMO RAMA JE MOGEL NAPETI LOK

Na dvoru kralja Janake so hranili čudovit in izredno močan lok, ki ga je nekoč uporab- ljal sam bog Siva. Kralj se je zaobljubil, da bo dal svojo hčer Sito tistemu za ženo, ki bo to- liko močan, da bo lahko ta lok napel. Kraljeva hči pa se je rodila na povsem neobičajen način. Ko je kralj nekoč orl, je skočilo iz brazde prav lepo dekle, ki je bilo vzgojeno na kra- ljevem dvoru. Dobilo je ime Sita, to je brazda. Ko je dorasla, je njena izredna lepota privla- bila marsikatero snubca. Ker pa noben ni mogel napeti loka, je kralj vse odklonil. K temu kralju je prišel s svojim spremljevalcem tudi Rami, napel lok in dobil nevesto. Ostale tri kraljeve hčere pa so dobili za žene trije Ramovi bratje. Vsak je dobil za doto 10.000 krav mlekaric in telet v vred.

RAMA GRE V SAMOTO

Kralj Dačarata je določil Ramo za svojega naslednika. Ze so bile zotove vse priprave za kronanje, ko je druga kraljeva žena zahte- vala prestol za svojega sina Bharato in prišla kralja za besedo, ki ji jo je dal nekoč, ko mu je rešila življenje. Ves port je kralj sporočil to vest Rami, ki ga pa novica ni nič prizadela, kajti poznal je samo eno dolžnost — poslušati in spoštovati svojega očeta. Obelisk si je spo- korno obeliko in se odpravil v gozd. Njegovo ženo so zadrževali doma, toda njena naveza-

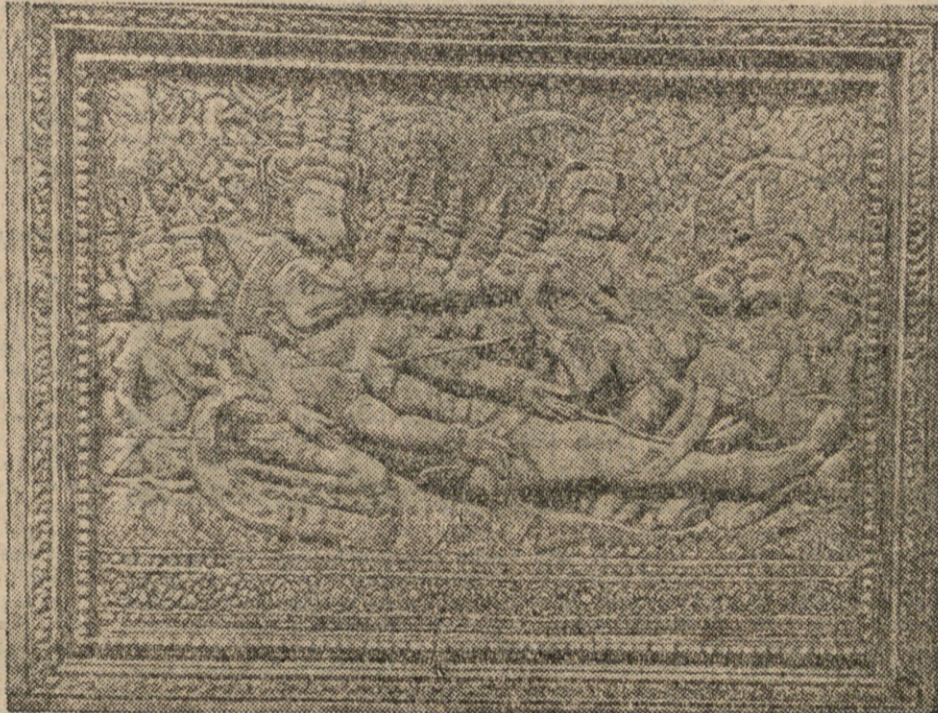
nost na moža, zvestoba, ponos in nežnost ji tega niso dopustile.

V tej sceni se pokaže značaj Indijcev o svojih najlepših in najljubših potezah.

RAMOVA BORBA Z DEMONI

Kot kraljevi sin pa Rami v samotni ni smel živeti tihega spokorniškega življenja. Pred nešteti demoni je moral ščititi vse spokor- nike. Voditelj vseh demonov in najhujši med njimi pa je bil Ravana. Z zvijačo je po mno- gih svojih porazih, ki mu jih je pripravil Rami, odpeljal temu njegovo ljubljeno Sito. Pretresljivo je opisano Ramovo gorje zaradi izgube toliko ljubljene žene. Pa tudi Siti sami pripisuje apcv vse najlepše lastnosti v najvišji meri ter jih postavlja v nasprotje z zlobo, zahrbtnostjo in lokavostjo demonov.

Podrobnejši opis nadaljnjih dogodkov, če- prav umetniško polnovreden, je za zabodnega

Indijski umetniki vseh časov so radi uprizorjali prizore iz Ramajane. Tole je neki relief iz templja pri Angar-Batu v Kambodži in predstavlja smrt opilega kralja Hanumana. Okoli njega so zbrani njegovi opilci vojskovodje in vsa njegova opileja vojska.

KNJIGE IN LJUDJE POET SAHARE, PESKA, LETALA

Navada je, da ga slikajo vedno poleg letala, pa je skoraj postala običaj, da si Saint-Exu- peryja ne moremo zamisliti, kako kranjla v sa- lonu ali se sprejaha ob reki: letalo je tako tesno povezano z njegovim življenjem in z literarnim delom, da nikdar ne vemo, kdo prav za prav govori, pisatelj ali pilot.

Antoine de Saint-Exupéry se dviga nekako samcat iznad množice pisateljev različne kaka- vosti zadnjih dveh desetletij. Nobel izraziti literarni struji ne pripada, v njegovem delu ni zaslediti znatnejših vplivov prejšnjih dob, njegovo pisanje je začrtilo novo smer, svežo in brekpo, ki ji hoče slediti vrsta piscev, pa se seveda malokomu posreči doseči ali vsaj pri- bližati se popolnosti mojstra. Ni Parižan, izhaja iz starodavne plemenite rodbine iz Lyona, kjer je bil rojen 29. VI. 1900. Kljub temu pa ni nikdar mislil na plemenito vrsto svojih pred-nikov, za svoje priistieje je vedno ostal Saint-Ex. Očeta je izgubil še kot otrok in je mati sama vzgajala petero otrok.

Pilot brez izpita

Letalo je že zgodaj njegov sen. Pilotira brez izpita in dovoljenja. Letenje mu je postalo strast, ki pomeni življenje. Vojasno pa za- čel odsluži pri mornarici, vendar se takoj vrne k letalu in postane pilot na liniji Toulouse-Casablanca. Pozneje ga dodelijo na vmesno postajališče Cap-Juby, na Río de Oro, na obali Vzhodne Afrike. Saint-Exupéry je šel te važne točke na letu, preživel v pesku in med viharji, so zarisala trajne sledove v njegovih knjigah: iskanje letal, ki so se izgubila. »Terre des hommes« (1939) bo velika izpoved bratstva in tova-ristva.

Potem zapusti kratke linije ter se najprej posveti odkrivanju poštnih zvez v Patagoniji; tu ga predvsem zanimajo nočni poleti, ki so nujno potrebni glede na velike razdalje, pa so novotarija, ki jo družba odklanja. Iz teh let sta njegova prva romana, ki sta mu prinesla priznanje: »Courrier Sud« in pa »Vol de nuit«. Sledi doba, ko je pisatelj poskusil pilot za dole pruge Pariz-Saigon in pa zlasti v Ameriki New York-Ozljena zemlja. V letu 1935 začasno prekine poklicno letenje in se vrne dokončno v Francijo: njegov novi po- klic mu ne dovoljuje več kot uro ali dve prostega časa, ki jih prebije seveda v zraku. Zdal je reporter pri »Paris-Soir« in pri »L'intransigeant«, potuje v Moskvo, potem pa v Španijo: prvič takoj po izbruhu državljanske vojne, drugič pa že, ko je Franco na oblasti. Ob tem drugim obisku ga Francova policija v Barceloni vstane in zapor: našli so ga ob pomolu, kjer so privrženci prejšnje španske vlade ravno razovarjali dinamit. Spomin na to ječo se mu bo obudil, ko bo v Ameriki, po polomu Francije pisal Pismo talcu, prija- telju, ki je vključen v molk in v tegobo (Lettre à un Otage, objavljeno 1940).

Saint-Exupéry je imel državljansko vojno v Španiji za predlogo splošnega klanja v Evropi. In iz teh let ni ohranjenega skoro nič, verjetno, da razen reportaž res ni pisal ničesar. Njegov ugled raste: Terre des hommes je v istem letu kot v Franciji objavljena v Ameriki. Namčiji, Italiji, Holandiji, Čehoslovaki, na Švedskem, Danskem in na Madžarskem. Američani, urni kot vedno, kadar gre za business, posnamejo na platno Vol de nuit, ki pa ne uspe, kljub temu, da so glavno vlogo zaupali Clarku Gablu. Isti roman vzame za libreto svoje nove opere italijanski skladatelj Luigi Dallapiccola in pošlje avtorju partituro. Francoska Akademija prizna pisatelju Veliko nagrado za roman v letu 1939. Še več, Antoine de Saint-Exupéry naj bi postal eden od nesmrtnikov, brž ko bi bilo kako mesto prazno.

Knjiga, ki je cenzuri ušla

Vojna! Kapitan de Saint-Exupéry je mobi- liziran kot letalec in izvrši vrsto važnih pole- tov na severu Francije. Ta vzhodna fronta mu je dala snov za roman »Flight to Arras«, ki je objavljen v 1942 najprej v angleškem prevodu v New Yorku, nekaj dni pozneje pa v Parizu

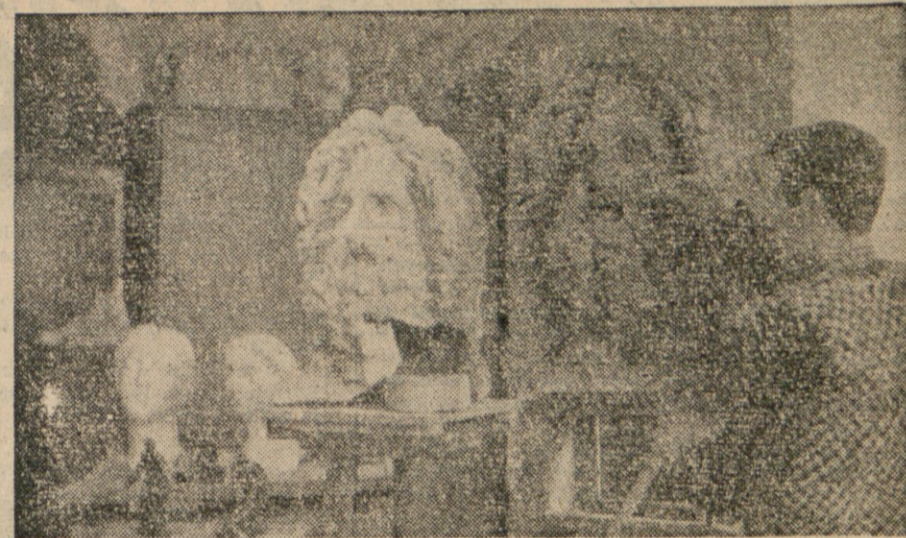
bralca dolgočasen, za Indijca pa je imel veliko privlačno moč, ker se čudoviti in neobičajni dogodki kopičijo drug nad drugim. Zato po- dajam potek dogodkov le v najbolj skopih orisih.

RAMA PREMAGA RAVANO IN REŠI SVOJO ŽENO

Hanumat, kralj opic, je zbral opice-bojev- nike z vsega sveta, jih razdelil v štiri armade, da bi pomagal Rami iztrgati zlobnemu demonu Ravani Sito. Po dolgotrajnem boju med de- moni in opicami je Rami v dvoboju ubil Ra- vano in Sita je bila osvobodena. Toda Rami je ni hotel sprejeti, ker je bila v Ravanovem harem. Dostojanstveno mu je priznala svojo čistost in nezlomljivo zvestobo, vendar brez uspeha. Zato si je dala zgraditi grmado, na kateri bi jo naj sežgali. Toda pojavili so se bogovi, ki so povedali Rami, da je utelešenje samega boga Brame. Agni, bog ognja, mu je prinesel Sito z grmade, lepo kot kdaikoli, z vencem na glavi in dragocenimi briljanti. Po- vedal mu je, da je Sita čista in nedotaknjena. Rami jo je zato vesel in srečen objel. Nato se je odpravil na dvor svojega očeta, kjer je namesto brata prevzel kraljevsko oblast.

Čeprav je delo polno groteskne indijske mitologije, je vendar zanimivo, ker je v njem pravo lepo opisan značaj Indijcev in njihov živ- ljenjski smoter. Iz speva se dovoli jasno vidi, kako visoko so Indijci cenili zvestobo moža do žene in žene do moža, borbo z vsem, kar je slabega in poslušnost očetu. V izpolnjevanju teh osnovnih življenjskih dolžnosti in v stremjenju k popolnosti, kot je utelešena v njihovem na- rodnem junaku Rami, so videli svoj življenjski cilj.

Prof. F. J.

V kletnem prostoru I. gimnazije v Mariboru se okoli deset dijakov uči kiparstva. Njihov učitelj jim razlaga kiparska dela velikih mojstrov, kompozicijo, anatomijo, resničnost in fantazijo na kiparstvu. Ta kiparski krožek mladih mariborčanov obstaja že sedem let in je do zdaj organiziral tri razstave. Nekateri dijaki so že četrto ali peto leto člani krožka in morda bo iz njih zrasel še kak velik in znamenit mojster. — Na naši sliki je petošolec Vajak Rihard, ki modelira Zeusa.

Domače anekdote

ŠERKO — REKORDER ZA SKOKE V VIŠINO

Nevaren, krepak blaznež se je prikradel v blaznici na Studenca na stopnišče in je na- padel psihiatra Šerka:

»Ha, zdaj te pa imam! Ne boš me več trpinčil in zapiral!«

Šerko se je z odločnim sunkom rečil groze- čega objema in je zbežal po stopnicah navzgor, blaznež pa za njim. V zadnjem nadstropju je Šerko naglo odprl okno, da bi poklical na pomoč. Prepoznal! Blaznež ga je že dohitel.

»Zdaj pa skoči skozi okno sam!« je zavpil in buljil v Šerka z blaznim pogledom. »No- češ? Ti bom pa jaz pomagal!« In že se je pripravil, da ga trešči skozi okno.

V hudi stiski se je Šerko bliskovito znašel. Zasmejal se je:

»Skočiti navzdol! Prava reč! Saj to zna vsak osel! Ali skočiti z dvorišča v zadnje nad- stropje navzgor kot jaz, tega ne zna vsak!«

»Ali znaš prav zares?«

»Seveda, saj sem rekorder za skoke v vi- šino.«

»Dokazi!«

In Šerko se je naglo spustil po stopnicah navzdol. Blaznež pa se je sklonil skozi okno in nestropno čakal, kdaj se psihiater pojavi na dvorišču in se počene navzgor. Tako so ga pazniki lahko zgrabili. Zaman je prošil, naj ga vsaj trenutek je puste, da bo videl, kako prileti Šerko po zraku v zadnje nadstropje. Ne, niti tega veselja mu niso privoščili.

LILI NOVY IN OTROCI

V enem izmed prvih razredov ljubljans- ke gimnazije je ura moralne vzgoje. Profes- sorica govori o škodljivih vplivih in v po- sledicah alkohola. Nenadoma dvigne roko mali Ingo.

»No, kaj bi rad povedal?«, je radovedna profesorica.

»Prosim, tovarišica profesor, naša Lili pa drugače pravi...«

»Kaj pa pravi?«

»Pravi, da alkohol ni tako škodljiv.«

»Seveda, v majhnih količinah ni škod- lju. Le če neko pije čez mero, mu alko-

hol močno škoduje.« Potem je predavala dalje.

Spet se čez nekaj trenutkov pokaže nad glavami Ingova roka.

»Kaj bi še rad povedal?«

»Toda prosim, naša Lili je rekla, da alkohol celo koristi in da ga tudi ona rada popije kozarček ali dva.«

»No, seveda, seveda. Včasih tudi kori- sti, posebno starejšim ljudem. Za mladino pa res ni primeren in ji močno škodi.« In spet je govorila dalje.

Se tretjič ima Ingo pomislek.

»Ampak, prosim tovarišica, naša Lili pravi, da jo je že s tretjim letom stari oče učil čuček piti...«

KAKO JE POSTAL CANKAR VOJAK

Med prvo svetovno vojno niso bili preveč izbirčni. Vse je moralo v vojsko. Tako je stal nekoč tudi Ivan Cankar v dolgi vrsti nabor- nikov in kazal svoje mirno telo.

Vprašali so ga po poklicu.

»Pisatelj«, je odgovoril Cankar.

»Kaj pravi da je?« je vprašal stotnik nem- ško.

Tolmač nato:

»Povejte čisto po pravici, kaj ste!«

»Pisatelj«, je ponovil Cankar.

Tolmač je gledal začuden, stotnik pa je vprašal nestropno:

»Na, was ist er eigentlich?« (Torej, kaj je pravzaprav?)

Tolmač je zajechal v vidni zadregi:

»Ein... ein Gedichtschreiber.« (Pisun pesmi).

Cankar v smeh, stotnik pa jezno: »Taug- lich!« (Sposoben).

Pa je bil vojak.

ZMAGOVITO UMIKANJE

Bilo je med prvo svetovno vojno. Avstrijs- ki armadi v Galiciji je šlo preklemsko sla- bo. Rusi so prebili fronto in se naglo pribli- ževali ogrski meji. Generalni štab je v vojnem poročilu umik sicer priznaval, da bi pa za- brisal neugodni vtis te vesti, je poročal obe- nem o velikih ruskih izgubah, številnih mje- nikih in zaplenjenih sovražniških topovih. Herati so dobili listi tudi navodilo, naj s pri- mernimi naslovi kolikor mogoče omilijo ne- ugodno vest o umiku. Tako navodilo je dobil tudi tržaški dnevnik »Edinost«.

Urednik Ekar, ki se je veselil ruske zmage, je dolgo premišljeval o primerenem naslovu za to poročilo. Končno se je odločil. Drugega dne je izšla »Edinost« s takimi masnim na- slovom čez več stolpcev:

»ZMAGOVITO UMIKANJE NAŠE AR- MADE NA VZHDODNEM BOJŠČU!«

Vsa Primorska se je še dolgo krobotala na ta račun.

SEX APPEAL

Po načrtu profesorja Kobeta so posta- vili na grobove umrlih internancev na Ljubelju veličasten spomenik. Ta spome- nik je iz kovane železa in predstavlja okostnjak v nadnaravni velikosti. Ko sre- ča kipar Smerdu profesorja Kobeta, se razvije tale razgovor:

Smerdu: »Tista tvoja smrt na Ljubelju je sicer zelo sugestivna, a ne preveč ljub- ka in estetska.«

Kobe: »Nato pa niti pomislil nisem, da mora imeti smrt tudi sex appeal.«

Tudi v letu 1955 vodi

Karbon
ZAGREB

Pisalni trakovi
Indigo in karbon papirji
Akwarel, tempera in oljate
barve za slikanje
Črnila in tuši
Lepila in radirke
Barve za obleke

Srečno Novo leto 1955!

Karbon
ZAGREB

ZAGREB
Vlaška 67

»TT« STRAN
6. I. 1955 7

Albena

Jordan Jovkov je rojen 1884 v vasi Zeranovi, umrl pa je 1937 v Sofiji. Bil je skoro vse življenje učitelj, dokler se ni, že slaven, preselil v Sofijo in se posvetil samo pisateljevanju. Jovkov je poleg Ivana Vazova najboljši bolgarski pripovednik, ki je postal pod vplivom starega narodnega pesništva pesnik balkanske vasi. V njegovih, realistično opisanih delih je opaziti velik talent za psihološko življenje. Njegova najbolj znana dela so »Balkani«, »Legende iz Stare Planine«, »Večeri v antimonovski krčmi«, »Žensko srce«, »Kosec«, »Domačija na meji« itd.

Na cesti med krčmo in Horozovim mlinom se je ustavil voz; bil je pripravljen za pot. Dvoje orožnikov bo odpeljalo Albena z njim v mesto. Po vseh ulicah in preko dvorišč so hitele ženske, ki so jo hotele videti. Ker se jim je mudilo in so doma pustile delo, so si še spoloma urejale obleko ali odvihavale rokave. K vozu so rinili tudi vsi, ki so bili v mlinu, kjer še nikoli ni bilo toliko ljudi pred Veliko nočjo. Albena hiša, iz katere jo bodo privedli, je stala vrh klanca. Zdelo se je, da jo je strašni uboj, ki se je zgodil v njej, tudi od zunaj zaznamoval; medtem ko so bile druge hiše prebeljene in so z belimi stenami in modrimi črtami vse sijale v čisti, je bila Albena hiša zapuščena, umazana in razpadajoča, kot da je udarilo vanjo. Oba orožnika sta bila goriden eden je stal pri vratih, drugi pa pri oknu. Albena je bila v hiši.

Ljudje so zdaj znova in znova govorili o raznih malenkostih in številnih neznatnih dogodkih, ki jih sicer nihče ne bi bil opazil ali pa bi jih pozabili. Vsakdo je hotel pokazati, da je nekaj predvideval in slutil. Nekaj kmetov, ki so že tri, štiri dni čakali v mlinu, da pridejo na vrsto, pa so zato hoteli veljati za bližnje priče dogodkov. Nekateri od njih so z vso podrobnostjo pripovedovali, kje in kako so sedeli onega dne. Kako so najprej govorili o štorikah, ki so prišle tisto leto zgodaj, kako so nato pogledali po njivah in začeli govoriti o tem, katerega leta so bile še tako zelene, tako gosto zarasle in rodovitne, da so morali nagnati nanje živino, da bi jih malo popasla. Se celo potem, tako so pripovedovali, ko so gledali ženske, ki so marljivo belile in čistile za Veliko noč, so videli, kako hodi Albena po dvorišču. Toda niti tega niti drugega dne ni prišla Albena k vodnjaku pri krčmi ali v mlino, kjer je delal njen mož Kucar.

Težko da bi se bil kdo spomnil Kucarja, če ne bi bil ubit. Bil je neopazen, neroden in preprost človek, ki je samo delal in molčal. Neutrudljiv kot stroj, ves posipan z moko, je prenašal težke vreče in čeprav je bil vsak dan in vsak čas v mlinu, so ga srečavali in hodili mimo njega kot da ni živ človek, ampak stvar. V začetku so ljudje še govorili o njem, toda samo toliko, ker so se čudili, kako je moglo tako strašno vzeti tako lepo ženo, kot je bila Albena. »Lepo jabolko, ki ga bo pojedla svinja,« so rekli, nato pa so nehali govoriti tudi o tem in se niso več zanimali zanj. Tudi v vasi so pozabili na Kucarja. Zdaj so se nekateri spomnili, da je postal zadnje dni molčeč in potrpežljiv človek nenadoma nekam jezen in divji. Zanj je bil samo en gospodar — mlinar Njagul. Njega je ubogal in mu bil pokoren — kot suženj. Toda dva tri dni pred ubojem je je Kucar, ki ga je Njagul nekaj ošteval, ves tresel, mrmral in ga gledal po strani kot bik. Zdelo se je, da ga je jezil že pogled na Njagula in njegov glas.

Na veliko sredo se je zvedelo, da je Kucar umrl in ko so začeli ljudje spraševati kako in zakaj, se je razneslo, da je bil ubit. Njegov otrok, komaj dve leti staro dete — prav v tem so videli prst božji — je povedal, da je vrgla mati ponoči očetu ponjavo na glavo, neki človek, ki je prišel v sobo, pa se je začel z njim boriti. Bil je v kratkem sukunjič s kožuhovinastim ovratnikom. Tako je povedal otrok in bilo je dovolj. Albena je priznala in povedala resnico. Toda kdo je bil možik, kljub vsemu prigrvarjanju in grožnjam ni izdala.

Od tu dalje je bil prva priča v tej zadevi ded Vlasju. Ded Vlasju je bil človek brez dela, veseljak in klepetulja, ki je vsak dan kolovratil okoli krčme pri mlinu kot pes okrog mesnice. Če so se ljudje napili že je bil pri njih ded Vlasju; smejal se je in pel z njimi in — že je bil na mizi kozarec tudi zanj. Tu v krčmi pri mlinu je zapazil človeka v kratkem sukunjiču s krznenim ovratnikom. Bil je lep plavalasec, z nazaj potisnjeno kučmo in z razmršenimi lasmi. Videlo se je, da ga je nekaj prevzelo. Drugi so vpili in peli okrog njega, on pa kot da je gluh — neprestano je gledal Albena, ki je hodila po dvorišču, in popraševal po njej. Dva dni je bil tu, nato pa je izginil. Drugega dne pa so zvedeli, da je bil Kucar ubit.

Dober fant je bil. Ded Vlasju je jedel in pil z njim, vendar resnice ni ni mogel prikriti. Iz njegovega pripovedovanja so zvedeli, kdo in od kod je človek s krznenim ovratnikom na sukunjiču in ga zapril. Zdaj ga je zasliševal v občinski hiši preiskovalni sodnik. Rekel je, da ne ve ničesar. Mogoče. No, kmalu bo tudi on priznal in kot Albena povedal resnico.

»Ze gredo!« je zavpil nekdo. »Albena ženejo!« Gneča okrog voza se je zganila. Po klanecu navzdol je prihajala Albena, za njo pa oba orožnika. Vsi so vedeli, da je zahtevala Albena, naj ji dovolijo kot zadnjo milost, da se obleče kot hoče. Zato se je tudi zamudila. Zdaj je šla vsa nova, kakršno so redko videli.

»Le čemu se je nadičkala,« je rekla neka ženska, »kaj gre na svatbo ali na vislice?« »Tudi na vrvi hoče biti lepa!« »Prekleta njena lepota! Ta jo je uničila...«

Ded Vlasju, ki je bil tudi tu, je s palico mahal pred seboj. Sedel je v mahal. »Hej, ded Vlasju, se je zamejala mlada žena, kaj se z vrati biješ? Kaj pa tako maháš?«

»Maham, maham. Gledam, če je dosti dolga, da jo oplazim, ko pride mimo. Bo že videla, če jo kresnem po glavi. Tale palica je sodba zanj...« Albena je bila že blizu. Stopala je pred orožnikoma. Nikogar ni bilo, ki ne bi bil poznal Albene, toda ko so jo videli od blizu, je vsem zastal dih. Albena je bila kot vedno, le da se ni smejala in ji oči niso veselo gorele kot nekoč, ampak so ji pod povešenimi vekami gledale v tla. Bila je v modrem volnenem krilu in v kratki jopici z lisicijim ovratnikom. Roke je mirno držala pred seboj, ko da gre v cerkev. Toda ko se je znašla med zidom ljudi na desni in levi ter dvignila oči, pogled, ki ga je poznal

vsak možik, in je bil zdaj še lepši, ker je bil poln trpljenja, dvignila svoje tanke veke in belo lice — je bilo, ko da se širi od nje nekakšen čar, ki kroji in priteguje. Grešna je bila ta ženska, toda lepa. Ženske, ki so jo hotele zmerjati, so molčale in palica deda Vlasju se ni zganila.

V tej tišini, v teh nekaj trenutkih se je zgodilo čudo. Raztajala so se tudi najtrša srca, v obeh mož in žena pa je zasijala žalost in dobrota.

»Albena, duša!« je zahteval ženski glas. »Kaj si storila, Albena!«

»Ah, Albena, Albena!«

Albena se je ustavila.

»Odpusti, tetka Dimka!« je zaklicala. Nato se je obrnila na drugo stran: »Ljubica, Todorka, Savka, odpustite! Zbogom vsi!«

MATEVZ HACE:

STATISTIČAR

»Ha, kaj veste vi tam doli, kaj je obrazec in točna evidencial Nič ne veste! Ker tičite v starih nazorih. Z obrazov vam berem, da nimate nobenega pojma o obrazcih. To je tako rekoč embrio evidence. Evidenca pa je vse, če ne še več. Zato se tudi trudimo napraviti prvotnost, nenadkriljivo evidenco, evidenco, ki bo evidenca evidence, če ne še več!«

Tako je govoril Toni, referent za statistiko, na konferencah in sejah okrajnim referentom, ki so mu v svetem podeželskem strahu spoštljivo kimali in podpirali njegove teze v diskusiji, ker so bili prepričani, da bodo s tem koristili procvitu države (pa tudi sebi). Toda o tem niso govorili, ker so itak vsi vedeli.

Po sejah pa je svojemu načelniku večkrat poudarjal: »Ah, ti-le okrajni, kakšni so! Ni in ni reda in evidence. Saj, kako tudi ne, tovariš načelnik, izobrazbe nimajo, to je. Jaz na primer imam tri gimnazije in še hodim in bom delal izpite. Da, da...« In načelnik mu je pritrjeval in Toni je bil srečen.

Da, tiste čase so referenti in načelniki evidence in statistike uživali velik ugled. Novi in novi obrazci so se množili, skoraj desetkrat hitreje kot krompir v hribovskih krajih. In tako je referent Toni užival velik ugled in obenem užival, ker je užival velik ugled. Vse bolj in bolj je procvatil v svoji evidenci, kot paradiznik na gnoju. Procvatil je v obratnem sorazmerju s propadanjem državnega blagostanja, to se pravi zelo uspešno in hitro. Doživel je celo dneve, ko ga je sam pomočnik ministra poklical k sebi, naj mu pokaže svoje najnovejše obrazce. In nekajkrat ga je celo potrepljal po ramenih, češ, kaj bi bilo z našo ustanovo, če bi ne bilo vas, ne bomo vas pozabili ne. In Toni je ves raznežen, kakor maček če ga potehljaš, spet zavrtel svoje staro ploščo: »Ah, tovariš pomočnik, vse bi še bilo, ampak na okrajih, tam je še tak primitivizem! Seveda, vsi še nimajo gimnazij! Jaz na primer imam...«

In ko je bil spet v svojem uradu, je tako »mimogrede« omenil, da se še pomočnik ne spozna na vse obrazce in da njega kliče na pomoč. In njegov paradiznik je v obeh podrejenih postal spet malo bolj rdeč.

Toni je bil sin ravnanskega kmeta, ki je redil šest goved in štiri otroke. Ta ga je dal v gimnazijo, da bi postal sposoben uspešno voditi srednje kmetijo. Toda po treh gimnazijah je padel. »Premajhno glavo ima za učenost,« je rekel njegov oče in ga vzel domov. Toda žulji na rokah so se mu zdeli nepotrebna navlačka. Želel je v pisarno. In tudi prišel je. Dobil je službo na občini, kot pisar IV. razreda. Po kapitulaciji Italije je bil mobiliziran in je šel v brigado. Tedaj je rekel očetu: »Grem nad sovražnike naše domovine!« To naglas. Malo bolj tiho, da ga ne bi drugi slišali, pa je še pristavil: »Saj čez tri tedne bo itak konec vojne!«. In zamahnil je z roko.

Toda trije tedni so bili hudo hudo podobni elastiki. Prav tako pa tudi partizanski poti. In lepega dne je na maršu omagal. Poslali so ga v neko tehniko, kjer je nadomestoval elektriko, to se pravi — vrtil je ciklostil in delal razne obrazce, za kar je imel poseben talent. Ko je leta 1943 prava elektrika nadomestila Tonija, so ciklostil porinili v staro šaro, da bi tam zarjavel. Tonija pa na neko ministrstvo s približno istim namenom. Nekaj časa je bil neopazen, toda z naraščanjem evidence je naraščala tudi njegova slava.

Potem so se nekega dne zadrževali na obzorju Tonijevega obrazcarstva »najlepša leta našega življenja«. Zamišljeni Jernej je z umirajočim glasom dejal v uradu: »Slišal sem, da bodo najbrž ustanovili ministrstvo za statistiko...« Vsi so se ozrli v Tonija. Ta je silno presenečen vzklilnil: »Razvoj gre z brzino naprej! Naša ljudska oblast ve, kaj je treba!« Potem pa je z brezsmiselnim in polglasnim izgovorom hitro odšel iz urada ter sam sunkovito korakal po ulicah. Novo ministrstvo! In on, on Toni...

Od silne razburjenosti ni mogel zaspati. Se v spanju se mu je prikazovalo novo zidano trinadstropno poslopje. V njem: Ministrstvo. Dva pomočnika ministra. Osem pomočnikov pomočnikov ministra. Šestnajst načelnikov. Dvaintrideset referentov. Stiriinšestdeset podreferentov in 123 tipkarič. Ne 124, kajti minister mora imeti dve. In čudovita evidencial! Kako ephalno se bo glasilo: »Tovariš pomočnik, recite vašemu pomočniku, naj poprosi tovariša načelnika, da bi ta poprašal tovariša referenta, kako je z aktom številka 2376/II-48, red C obdelek 171!«

In ko je bil zaspal in se spet obudil in se spet zakopal v svoje obrazce, mu je padlo kot z neba telefonsko sporočilo ministrskega pomočnika: »Načelnik je zbolel, zato boš ti vodil zdaj ves oddelek!« Še isto uro se je preselil v načelnikovo pisarno. Dve noči ni od veselja nič spal. Prebel je med poročili in napravil devet novih obrazcev. Poleg tega tihega veselja pa je imel še srečo, da je lahko nekaj minut dnevno govoril z ministrstvom pomočnikom. Celo minister ga je poklical dvakrat na teden,

Večina ljudi je že jokala. Albena pa je šla dalje žalostna, mirna in lepa.

»Odpustite!« je zaklicala vsem. »Mlada sem, pa sem grešila. Odpustite!«

Ljudje so se zganili in se zgrnili okrog nje. Najbolj so pritisnile k njej ženske, ki sta jih orožnika odpravila. Tedaj se je zaslišal od zadaj jezni in drhteči glas deda Vlasju:

»Fantje, držite jo, ne dajte jej! Kaj bo vas brez Albene!«

Albena je prišla do voza in se vzpela nanj. Ko se je zravnila, je še enkrat zaklicala:

»Odpustite, grešila sem!«

Sedla je in umolknila. Nato so ji privedli otroka, ki jo je izdal. Ni bilo človeka, ki ne bi bil začutil v očeh solz, ko so videli, kako ga je objela in poljubila.

Nenadoma se je ustavil mlinar. Motor, ki je noč in dan neprestano ropotal zgoraj v železnem ognjišču, se je ustavil in utihnil. Ljudje so mislili, da se je nekaj pokvarilo. Tedaj se je med širokimi vrati mlina prikazal mlinar Njagul in se blížil med konji in vozovi. »Morda je ustavil mlinar, da tudi on vidi,« so menili nekateri.

Toda Njagul si je napravil pot med ljudmi, prišel do voza in si oblekel sukunjič — kratek sukunjen sukunjič s krznenim ovratnikom — skočil na voz in sedel poleg Albene. Ljudem se je izvil vdih. Če bi se Njagul šalil, bi se smejal, toda bil je bled kot platno.

»Doli!« je zavpil orožnik in ga zgrabil za ramo.

»Stopi doli!«

»Ne!« je rekel Njagul. »Jaz sem ubil Kucarja.«

»Kaj, kaj si dejal...« je zavpil Marin Cokoja, ki je bil županov namestnik. »Pa ta lepota, kaj je mogoče?«

Narednik je zamahnil z roko.

»Je res, kar pravi?« je vprašal Albena.

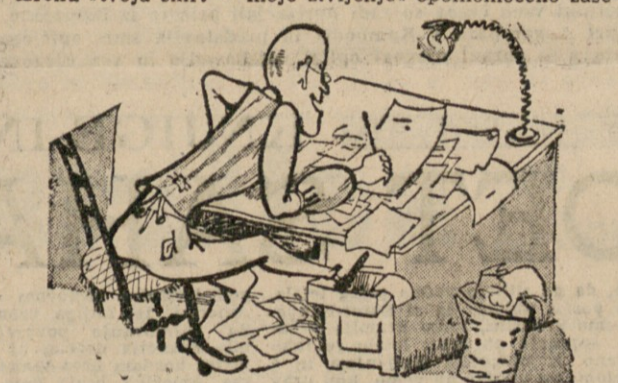
Albena je pokimala in zahtela. Okrog voza se je zgrnila gosta množica ljudi. Šele zdaj so se jim odprle oči in so vsi videli, da je bil tudi Njagul plavalas in lep, da je imel nazaj potisnjeno kučmo in razmršene lase. Tudi on je nosil kratek sukunjen sukunjič s krznenim ovratnikom. Vse je postalo jasno kot beli dan.

Vsi so začeli vpiti. Ko jih je minilo začudenje, je nenadoma izginila žalost za Albena. Ženske so jo začele gledati z očmi, polnimi sovraštva, nekeje zadaj pa se je dvignila palica deda Vlasju. »Psica,« je zavpil, »uničila je še en dom!« Na lica mož je padel oblak in čeprav še niso ničesar rekli o Albeni, je bilo kot da ne morejo trpeti, da sedi Njagul poleg nje. Vse se je zgodilo tako hitro in nepričakovano, da še nihče ni vedel, kaj naj misli in reče.

Odkar je tako visoko zlezal, nekaterih referentov še pogledal ni več. O okrajni evidenci in statistiki pa je govoril s takim omalovaževanjem, da bi se še glista pritožila, če bi veljalo njej, čeprav so znanstveniki zanj pripravili, da je najbolj neumna žival.

Načelnik je bil na srečo dolgo bolan in je nehoti umrl. Vsaj rekel so, da ni hotel umreti. In Toni je po latinskem izreku »tvoja smrt — moje življenje« opolnomočeno zase.

del načelnik stol. Odšel je po cele dneve brundal popovko ruskih pilotov, ki si jo je zapomnil iz nekega filma:

Visoko, vse više in više leti naših strojev polet

v glavi pa se mu je kot glasba blaženosti oglašala violinski zvočna besedica: ministrstvo za statistiko in evidenco, ministrstvo za statistiko in evidenco, ministrstvo...

Dnevi, dnevi, tedni...

Zavzvonil je telefon:

»Pridite prosim k meni!«

Wilhelm Lichtenberg:

Psihologija zakonskega življenja

Vsak zakon je srečen, dokler zakonca ne začneta razmišljati, kaj je pravzaprav srečna zakonska zveza. Tako se je po treh letih skupnega življenja zgodilo tudi mladima zakoncema Edith in Hansu. Misli sta že na to, zakaj sta pravzaprav srečno poročena. Edith je nekega dne opazila, da je v njunem toplem domu na steni v obdobju grda praznina. In oba sta menila, da jo je treba zakriti s sliko.

Hans je sklonjene glave in lahno mežikajoč dolgo razmišljal, nazadnje pa je dejal: »Pokrajina mora priti na steno.« — »Pokrajina?« je vprašala Edith in iz njene glasu je odmeval rahel odpor proti moževemu mnenju.

»Da,« je ponovil. »Na steno mora priti nekaj čisto mirnega, nevsiljivega, skoraj bi dejal vsakdanjega. Nekaj, kar ne pomirja samo oči, marveč vsega človeka.«

Zena je na to najprej molčala. Drugega dne pa se je topo ozrla na prazno steno, rekoč: »Tja ne sme priti nič mirnega, nevsiljivega ali vsakdanjega, marveč nasprotno, nekaj živahnega, razburiljivega. Denimo — peron železniške postaje s prihajajočimi in odhajajočimi vlaki in z vso mrgolečo gneto, ki jo vidi človek na peronih.«

Mož je odgovoril nekoliko živahnije kakor sicer: »Neumnost! Samo pokrajina sodi na steno! Vse drugo bi bilo sila neukusno.«

Zenin pogled se je zmračil. Potem pa je dejal z žalostnim glasom: »Saj vem, zakaj hočeš imeti v sobi pokrajino.«

»Kaj veš?« je vprašal mož že nekoliko razdražen. »Navsezadnje živimo v stoletju psihologije. In kje je psihologija bolj umestna kakor v zakonu?«

»Tako? Misliš?«

»Nedvomno. Torej, po zakonih sodobne psihologije zakonskega življenja hočeš imeti v sobi pokrajino samo zato, ker si se me že naveličal. Po dobrih treh letih zakonskega življenja! In to je tragično.«

Mož je potreboval precej časa, preden je razumel ženin psihologijo zakonskega življenja. Potem je dejal

Tudi županov namestnik Marin Cokoja je bil ves zmeden.

»Nemogoče,« je vpil in gledal kot da je udarilo vanj. »Kako bi Njagul... vsi ga poznamo, pošten človek je, Nemogoče. Stopi, stopi doli, Njagul!«

»Vozite je zavpil narednik, ki se je vzpel na voz.

Toda Cokoja je zgrabil konja za vajeti.

»Počakajte, prosim, gospod narednik! Kako bi bilo mogoče, ta človek ima ženo, otroke. Demir,« je zaklical občinskemu slugi, »skoči in pokliči Njagulko! Hitro!«

»Vozite! je ponovil narednik.

»Kam, v mesto?«

»Ne, v občinsko hišo, k preiskovalnemu sodniku.«

Voz se je naglo odpeljal. Od mlina je pritekla slabotna, pred časom ostarela, uvela ženska. Bila je Njagulka. V začetku je poslušala, ne da bi bila razumela, kaj ji pripovedujejo, nato pa je planila za vozom, toda takoj nato se je ustavila in se vrgla na zemljo, pokrila oči z rokami in zahtela.

Iz bolgarsčine prevedel M. B.

Vzel je prazno aktovko, naročil tajnici, naj pove, če ga bo kdo iskal, da je pri pomočniku ministra in odšel. Ko je stopal po stopnicah, mu je splaval pogled skozi odprto okno na veliko, čedno poslopje, kjer naj bi bilo po njegovem mnenju novo ministrstvo za statistiko. In s silko poslopja v spominu je stopal dalje in razmišljal. »Nič mi ni rekel, za kaj gre. To mi je doslej vedno na kratko objasnili že naprej. Torej bo le res. Seveda bo res — ministrstvo. Njegov glas je bil tako odrezan, tako svečan, kot ob izrednih priložnostih. Zdaj se bo torej odločilo. In potem... Oh, in potem! Pohitel je. Pomočnik je bil besen in redkobesen. Toni ga je skušal spraviti v dobro voljo in je začel s svojimi obrazci. Pomočnik pa ga je besno prekinil:«

»Vrag vzemi tvoje obrazce s tabo vred. Saj te tudi bo. Nekaj ti rečem. Resor se bo znižal. Šel boš na okraj!«

»Jaz, jaz pa na okraj?« se mu je zamagilo pred očmi. »Ti, seveda ti. Pa ne samo ti. In to je važno. Šest sto, pravi, nas bo šlo nazaj k materi zemlji!« je krohotačje in obupano zatulil pomočnik.

Toni ni vedel, kako je prišel tistega dne domov z resora. JEDI SE NI DOTAKNIL. Zena ga je zaskrbljeno vprašala, kaj mu je.

»Konec je z menoj. Na okraj me mislijo poslati. Med te okrajne primitivce, mene, Tonija! Človek bi zblaznel!« Ves teden sta pritiskala na kljuke in ponižno prosila, da bi Toni ostal v Ljubljani. Povsod pa sta dobila isti odgovor — decentralizacija resorov, kaj hočemo, tudi nas čaka usoda, da bomo šli na okraje.

Prišla je odločba, s pošastnimi besedami »razrešeni ste službene dolžnosti v. d. načelnika za statistiko in stavišate se na razpolago okraju... (temu in temu)... primerno sposoben za administrativne posle.«

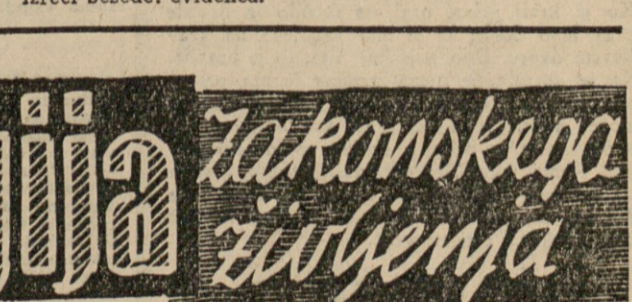
Toni je zmečkal odločbo na temenu in zarjval: »Hudiči, lumpi, barabe (naprej je govoril v srbohrvaščini), da bi napisali vsaj: sposoben za načelnika...«

Drugega dne je prosil ženo, da mu je zlikala zmečkan odločbo in čez teden dni se je javil na okraju.

»A, to ste vi! Smo že obveščeni. Torej ste le prišli.«

»O, seveda in kako radi! To je bila že moja dolgoletna želja. Saj veste narava... mir...«

In s to »naravo« in »mirom« je našel v novem okolju marsikatero prijatelja, ki je mislil kot on. Toda poleg te rousseaujevske nagnjenosti do narave se je njegov izrazoslovni slovar od tistega časa obogatil še za en izrek. Od takrat namreč sorazmerno velikokrat vzdihne: »Oh ta nevhvalni svet!« Pravijo pa, da ga še nikdar niso slišali izreči besede: evidenca.

»Ze vidim, da je sodobna psihologija zapustila v tebi razdejnanje.«

Zena pa je zelo resno ponovila: »Da, naveličal si se me. Vse, kar storim ali rečem, te draži k odporu. V moji navzočnosti se v tebi vse upira. Znaš pa se še toliko premagovati, da mi tega ne poveš. Vendar pa se bojiš, da ni daleč čas, ko se ne boš mogel več premagovati. In za tisti kritični dan v najinem zakonu hočeš imeti na steni dolgočasno pokrajino.«

»Tole ti povem: da bi se lahko iz pekla najinega zakona zatekel k mirni pokrajini. Oh, sodobna psihologija se spozna na vse.«

Mož je šel nekajkrat molče po sobi sem ter tja. Potem pa je pretresen obstal pred ženo: »Psihologija proti psihologiji. Tudi jaz se namreč spoznam na žensko dušo. Čemu pa človek živi sredi dvajsetega stoletja? Obmolknili je, potem pa pripomnil: »Tako daleč sva torej že prišla!«

»Kako daleč?« je vprašala žena presenečeno.

»Zapustiti me hočeš,« je odgovoril mož.

»Kdo to pravi?«

»Tvoj namen, da bi obesila v najino mirno sobo železniško postajo.«

»Kaj pa ima to opraviti z najinim zakonom?«

»O, pa še koliko! Gledano skozi prizmo sodobne psihologije si ti vlak, najin zakon pa železniška postaja, kamor si ti — vlak — slučajno zavozila. Ker pa hočeš kar naprej imeti pred očmi železniško postajo, iščeš z dušo prepričanje, da se lahko na postajo ne le pripe-ljemo, ampak z nje tudi odpeljemo. To se pravi, da se na najini zakonski postaji ne počutiš več dobro.«

Na to je odgovorila žena z eno samo besedo: »Tepec!«

Spet je minilo nekaj dni. Tedaj je žena rekla možu:

»Cuj, Hans, z zakonsko srečo se človek ne sme igrati.«

»Da, in?« je vprašal mož začuden.

»Zato sem se obrnila na zelo uglednega psihologa. In vprašala sem ga, kaj pomeni, če se mlademu zakonskemu možu iznenada zaohče obesiti na steno pokrajino.«

Sale

Fant je bil že spet v moji denarnici! Kako pa to veš? Kaj pa, če sem bila jaz? Nemogoče. Nekaj je še notri.

Starejša žena ljubimcu, ki se ga je naveličala: »Nebaj že vendar s svojo ljubosumnostjo in spravi se proč, sicer...«

»Sicer...«

»Ti bom povedala, koliko sem v resnici stara.«

Nabito poln cirkus. Atrakcija večera: lepa mlada krotika si vrtakne med ustnici kocko sladkorja in na povelje jo ga ogromen led z gobcem vzame iz ustnic.

Publika ploska.

Direktor cirkusa objubi veliko nagrado tistemu, ki bi si upal točko ponoviti.

Vse je tiho.

Kar se visoko v galeriji oglaših roh krojaček. »Jaz!« in se prerije do zamrežene arene.

Publika stmri, osupli direktor pa mu že hoče odpri vtrca.

»Je že prav,« pravi krojač, »toda najprej leva ven...«

8 STRAN a. l. 1955 »TT«

Ali bi lahko bili igralci?

Pogosto rečemo o nekem človeku, da je rojen igralec, pa čeprav ni še nikdar nastopil na odru in kaj takega niti ne namerava. Biti igralec pomeni imeti neke izredne sposobnosti, razen tega pa tudi nekaj osnovnih pomanjkljivosti, ki kakor se zdi, prisilijo človeka, da v življenju vedno igra neko vlogo, včasih tudi pod svetlobo odrskih reflektorjev.

Odgovorite na spodnja vprašanja in vedeli boste, ali imate sposobnosti, da postanete igralec. Vaš odgovor naj se glasi:

	da	ali	ne
1. Se lahko smejite, ko vam ni do smeha?			
2. In se lahko jočete?			
3. Se vam zdi, da ste na fotografijah lepši, kakor v resnici?			
4. Ste že kdaj recitirali verze iz golega zadovoljstva, da lahko poslušate svoj glas?			
5. Imate dober spomin?			
6. Občutite zadovoljstvo, če vidite natisnjeno svoje ime?			
7. Ali zavzimate posebno držo, če čutite, da vas ljudje opazujejo?			
8. Se vam zdi, da je slava, ki obkroža velike igralce, le prazen dim?			
9. Ali delate slabše, če vas kdo pri delu opazuje?			
10. Se trudite, da je vaša zunanost privlačna in da ugajate?			
11. Vam je bolj pri srcu udobnost domačega ognjišča kakor nepričakovani doživljaji velikih potovanj?			
12. Imate li »elan«, in ste lahko videti sijajni, po svoji želji, tudi tedaj, kadar ste utrujeni?			
13. Se počutite neprijetno, če morate nastopiti pred veliko množico?			
14. Ali uživate, če se lahko preoblečete?			
15. Ali ste splošno znani šalivec: ali radi pripovedujete smešnice, radi dražite svoje prijatelje? Ali radi improvizirate šalive prizore?			
16. Se lahko tako lažete, da to nihče ne opazi?			
17. Ali poudarjate svoje besede z gestami?			

Priznajte si po eno točko, če ste odgovorili z »da« na vprašanja: 1, 2, 4, 5, 6, 7, 10, 12, 14, 15, 16, 17. Ravno tako si zapišite po eno točko, če ste odgovorili z »ne« na vprašanja: 3, 8, 9, 11, 13. Seštejte zbrane točke.

Ce ste jih nabrali več kakor 12, potem se lahko brez skrbi pojavite na življenjskem odru (z nekaj sreče morda tudi na gledaliških deskah), ker ste odlično oboroženi. Ne pozabite pa, da je za uspeh v tej težki »obrti« (gledališče, radio, film) razen igalskih sposobnosti potrebno še drugo orožje: vztrajnost, zveze, pa celo — trgovski smisel.

Ce imate 7 do 12 točk, ste po naravi dovolj igralca, da bi lahko prikrikl, kadar bi bilo to potrebno, svoja prava čustva. Največkrat pa ste taki, »kakršni ste« in to je tudi prav tako.

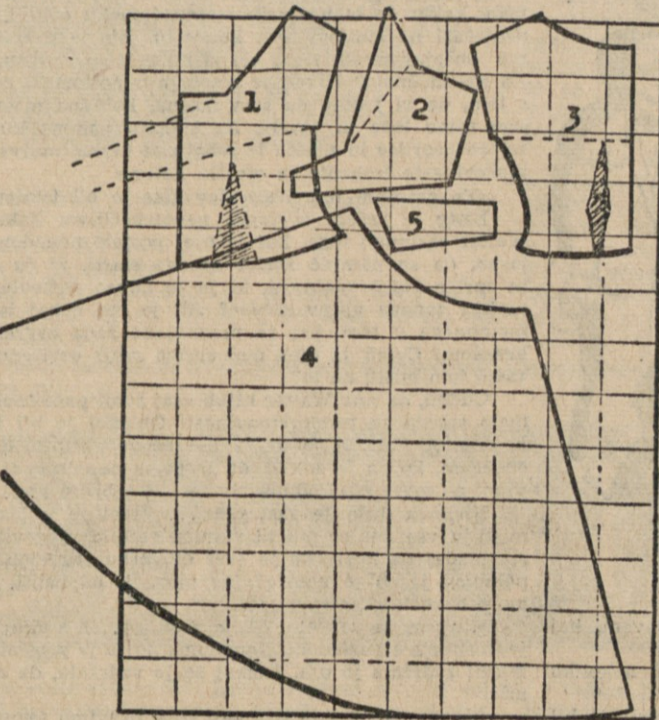
Imate manj kakor 7 točk? Varujte se! Vaša čustva so kakor na diani in nikdar ne morete prikriti svojih pravih misli. To pa lahko koristi ljudem, ki vam želijo slabo, da bodo dobili določeno premoč nad vami.

Mala večerna obleka

Za razne plesne prireditve in zabavne večere potrebujemo novo večerno obleko. Ta sicer ne bo razkošna, vendar pa ljubka in modernega kroja, če si jo sešijemo same po teh navodilih:

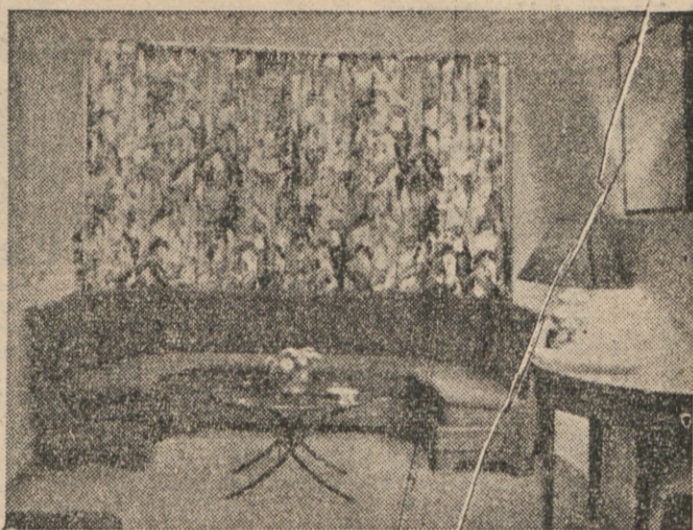
Za prvi model po skici potrebujemo 5 m svile, brokata ali spreminjajočega se tafta, ki ga je mnogo v naših trgovinah. Vendar pa mora biti to blago vsaj 80 cm široko. Če se pa odločimo za drugi model, ki ga lahko sešijemo po istem kroju, nam bo zadostovalo samo 4 in pol metra svile zato, ker bomo lahko za životec porabile kako staro temno svileno blago od bluze, ki jo imamo že doma in s katero bomo obleko lepo kombinirale. Te vrste kombinacije napravimo najlepše, če je obleka svetle barve, morda iz belega ali srebrno spreminjajočega se tafta, životec pa iz svile v temni barvi, ki sliči tudi rokavicam. Ta sestava dveh vrst blaga in barv za obleko bo pristajala posebno tistim, ki so bolj močne postave, ker z vstavkom temnejšega blaga na videx usločimo životec.

Da dobimo širino prsi 98 cm, pasu 74 cm in bokov 100 cm,

prerisišmo dele kroja za oba modela po predlogi takole: V kvadratu s stranico 10 cm narišemo kroja. Označeni del s številko 1 je prednji del životea; št. 2 predstavlja ovratnik in opleček; zadnji del životea je označen s št. 3; št. 4 je krilo in št. 5 zadnji del ovratnika. Temni del blaga na životec drugega modela sega pri prednjem delu do oznake za opleček, na hrbtu pa prav tako do črtkaste črte. Pri krojenju moramo za šive in robove še dodati, ker ti niso vračunani v mero kroja. Upoštevati moramo tudi vse oznake za šivke ter podaljšati ovratnik pri prvem modelu v pentljo.

S spretnostjo svojih rok in pa dobrim okusom bomo moderne, lepe in pa nove stobile v živo razsvetljene dvorane. D. R.

Takle udoben in preprost sobni kotiček je pogosto najmikavnejši in najbolj zaželen del stanovanja. Okrog nizke mizice je v obliki podkve postavljena od zidu do zidu klopi, ki je prevlečena s temnordečim ripsom. Z enakim ripsom sta prevlečena tudi naslanjača. Ta prevleka se lepo odraža na ozadju živobarvnih zaves.

V tej otroški sobi ni ničesar preveč. Postelji sta iz svetlega lesa, stene so bele, temnozeleno pohištvena tkanina pa lepo harmonizira s portretna na steni.

Obe sliki predstavljata posnetka iz stanovanja znanega francoskega igralca komika Jacquesa Tatija, ki se ga naši bralci prav gotovo spominjajo iz filma »Gospod Hulot na počitnicah«. Na spodnji sliki sta tudi njegova otroka Sophie in Pierre.

PRAKTIČNI NASVETI

Kuhanje rdečega zelja. Ne kuhajte rdečega zelja nikoli v pocinjani posodi. Tako posoda bo spremenila njegovo barvo in mu bo dala malo privlačno vijoličasto zunanost.

Narezane rože. Preden denemo rože v vazo, jim odstranimo trne. Stebilo s katerim bomo tako ravnali, bo lažje črpalo vodo v večji množini. Cvetje bo ostalo delj časa sveže.

Pranje črne volnine. V pet-litrski lonec ali kozico nalijete štiri litre vode (dezevnice ali vode iz cisterne, če je mogoče) ter dodajte 50 gramov bršljanovih listov. Postavite na ogenj, pokrijte in pustite, da zavre. Vre naj tri minute, nato pa naj ne vso noč namaka pri čemer naj bo lonec pokrit. Naslednjega dne prece-

dite najprej tekočino skozi platno, jo zagrejte, da bo mlačna in potopite vanjo volno. V tej kopeli jo pustite uro ali dve, pri čemer ga večkrat tlačite v vseli smereh. Če je tkanina zelo gosta, lahko kopal ponovite. Volnino izplakujte v mlačni vodi, ne da bi jo ožemali in ovijali. V zadnjo izplakovalno vodo dodajte tudi polno žlico vinskega kisa na dva litra vode.

Madeži srebrovega nitrata na tkanini. Napravite zelo koncentrirano raztopino kalijevega jodida: 1 gram kalijevega jodida in 1 gram vode. Napojite madeže s to raztopino, ki naj po potrebi deluje tudi več ur. Tvoril se bo srebrov jodid, ki bo med pranjem izginil. Možno pa je, da bo treba ta postopek opraviti večkrat.

Ciščenje trstike. Predmete iz trstike čistimo s krtačo iz prike namočeno v milnici, ki smo ji dodali nekaj sode. Izplaknite v več mrzlih vodah, obrišite z belo platneno krpo in pustite, da se posušijo daleč stran od kakega vira toplote, da bo trstika ohranila svojo obliko.

Ciščenje povozčenega ali polakiranega lesa. Zmešajte enake dele terpentina in lanenega olja. Odgrnite vaše pohištvo s krpo, ki ste jo namočili v to tekočino. Nato jo obrišite z volneno krpo.

Sobne rastline. Črvi niso nikoli vzrok propada sobnih rastlin. V svojo korist obrnejo le nekoliko humusa, v zameno prispevajo k zračenju zemlje. Lahko pa jih zatremo, če zalijemo lončke z rastlinami s prevrelo indijskega kostanja.

Vaš obraz v novem letu

Spet se je poslovalo leto. Naj bo datum vašega rojstva kakšen koli že, zavedli se boste, da ste se postarali za leto dni. V odporu proti staranju pa je ženskam na razpolago učinkovito sredstvo. Prenoviti se morajo! Zato proučite dobro svojo obraz in poskusite ga izpremeniti, da bo lepši, kakor je bil doslej. Če se vam bo to posrečilo, boste doživljali novo leto z novim vedrim optimizmom, kar vas bo spremljalo potem še vseh dolgih 12 mesecev leta 1955.

Postavite se pred ogledalo in proučite arhitekturo svojega obraza. Naučite se popraviti njegove napake z lepotečnim (licenjem), ki ga že tako opravljate vsak dan, le da ne tako, kakor bi bilo prav in vam koristno. Vaši pomočniki bodo rdečilo za lica, rdečilo za ustnice ter puljenje obrvi.

Na naši sliki vidite štiri najzanimivejše tipe ženskih obrazov. Vsak zahteva svoj način licenja, če hočemo, da bomo z njim dosegli dejansko to, kar si res želimo. Ti štiri obrazni tipi ustrezajo najbolj običajnim obraznim strukturam: prvi je predolg, drugi preokrogel, tretji je preveč trikoten in končno četrti preveč četverkoten. Inteligentno licenje si mora prizadevati, da vsakega izmed teh tipov čim bolj približa idealni obrazni obliki, to je ovalnemu obrazu. Sedaj pa preberite naše podrobne nasvete in ko jih boste s primerjavo s slikami dobila razumeli, jih praktično preizkusite na sebi. Seveda tistega, ki najbolj ustreza vašemu obraznemu tipu.

Prvi tip: Obraz je dolg in ozek. Licenje mora poudariti pogosto preveč mehke črte. Četverkotna prička nad gornjo stranjo čela se oddaljuje na senca tako, da poudarja višino obraza. Obrvi niso goste. Rijejo vodoravno črto, ki skrajšuje obraz. Rahlo nagnjene oči po-

daljšuje črta s svinčnikom proti zunanosti. Precej živo lično rdečilo položimo v smeri proti sencem. Usta so polna in zaokrožena.

Drugi tip: Obraz je okrogel. Pri tem tipu je treba poskušati nasprotno, da ga z vsemi sredstvi čim bolj podaljšamo in da damo značilen izraz. Zato podčrtajte asimetrijo obrvi. Osenčite veke in iztegnite oči proti sencem. Tudi rdečilo se mora širiti navzgor proti sencem. S čopičem skrbno zarisane ustnice so vijugaste in za malenkost podaljšane. Mehka prička s srednjedolgimi lasmi oslabljuje okroglost obraza.

Tretji tip: To je trikotni obraz. Z nekaj spretnostmi lahko licenje vzpostavi ravno »s« med obema deloma obraza. Preveč razmaknjene oči se bodo zazdale bolj zblizane, če boste položili ličko na obrvi, in sicer v notranjem kotu oči.

Izpulite vaše obrvi in jih zaokrožite tako, da bodo med seboj bližje, da bodo kratke, a goste. Lično rdečilo naj bo zelo mehko in ne sme poudarjati ličnic. Spodnji del obraza razširite s tem, da začrtate ravne ustnice, ki pa naj bodo videti mesnate in zaokrožene. Frizuro si napravite strogo z dvema »pokrivalom« za ušesa.

Četrti tip: Četverkotni obraz je treba izboljšati z zelo poudarjenimi črtami. Obrvi krepko zaobločite in poudarite njihovo nesimetričnost. Oči naj bodo precej naličene, medtem ko je lično rdečilo skoraj nevidno. Usta rahlo povečajte, s čopičem poudarite lok zgornjih ustnic. Da stanjšate obrazno dno, uporabite temnejšo kremo, kakor je temeljna krema na čeljustih. Prička navzgor razbremenjuje senca in podaljšuje splošno linijo.

OBVESTILO

Ponovno sporočamo, da so knjižne zbirke Prešernove družbe pošle. Zato za letošni več možno upoštevati prijave novih članov, pač pa šele za prihodnje leto. Da pa ti interesi ne bi ostali brez vsake knjižne zbirke priporočamo, da se naroče na knjižno zbirko Kmečke knjige.

V tej zbirki so naslednje knjige:

1. Koledar Kmečke knjige za leto 1955
2. Ignac Koprive: Nevidna steza
3. Dr. Bogo Grafenauer: Zgodovina slov. naroda
4. Pogovori o krmiljenju

Cena zbirki je 70 din in se naroča pri Kmečki knjigi, Ljubljana, Miklošičeva cesta 6.

DA NE BI OSTALI PRIHODNJE LETO BREZ KNJIŽNIH ZBIRK PREŠERNOVE DRUŽBE, KAKOR SO TISOČI LETOS, VABIMO VSE, DA SE TAKOJ VPIŠETE MED ČLANE.

Prešernova družba

PREIZKUSI SVOJE ZNANJE

Odgovori na spodnja vprašanja ne da bi si pomagali s knjigami:

421. Kaj je značilno za neplemenite kovine?
422. Od kdaj so ZDA neodvisne od Anglije?
423. Ali je bambus drevo ali grm?
424. Katera vera predpisuje svojim vernikom petek kot dan počitka?
425. Kako se je imenoval Hanibalov brat?
426. Na kateri osnovni enoti so zgrajene specifične teže?
427. Kako so se imenovali »Butalci« klasične Grčije?
428. Kaj so Aleuti?
429. Kdo je »očče lokomotive«?
430. Kakšne barve je zastava Maroka?

ODGOVORI NA VPRAŠANJA V PREJSNJI STEVILKI

411. Zaljivski tok je dobil svoje ime po kraju svojega nastanka. Nastaja namreč v Mehikem zalivu.
412. Pri boksanju traja ena runda tri minute.
413. Kratica kW pomeni kilovat.
414. Pri kratkovidnosti nastane slika predmeta pred mrežnico.
415. Leningrad, ki se je prej imenoval Petrograd, je leta 1703 ustanovil ruski vladar Peter Veliki.
416. Beseda april pomeni »odpirajoča« (lat. Aprilis aperire).
417. Francoski konjeniški polki v Tujski legiji v Alžiriji se imenujejo Spahiji.
418. Zlati rog je pri Carigradu, Zlata vrata pa so pri San Franciscu (oboje sta morsk ožini).
419. Najdaljša iglice med iglastimi drevmi ima bor.
420. Večjo specifično težo kakor voda ima ebenovina.

UGANKARSKI KOTICEK

KRIŽANKA

Besede pomenijo: Vodoravno: 1. skupki, zbirki, 6. mesto na Hrvaškem, 11. oster, natančen zahteven, 12. neumneži, bedaki 13. merska enota, 14. raven, 16. premik po zraku, 17. vrvi, 19. stitnost, nadležnost, 20. vrsta telesnih poškodb, 22. živilo, 23. vleči za lase, 25. moško ime, 26. piša, veter, 27. vas pod Krimom 28. tovarna letal v Ljubljani, 30. svinec (srbohrv.), 32. letopis, 33. vrsta meča.

Navpično: 1. nedoločni zaimsek. 2. predmeten poklicen, 3. zlato (fr.), 4. tovarna nogavice pri Ljubljani, 5. država v Afriki, 6. številko, 7. znak za lridij, 8. opera Richarda Straussa, 9. osvežila plačja, 10. spleteni pramen, 15. glasbilo, 18. samorastla detelja, 19. reševalne potrebščine, 21. vrsta kamna, 22. blaga, 23. tovarna letal v Ljubljani, 30. svinco, 29. pivo, 31. glasbena kratica.

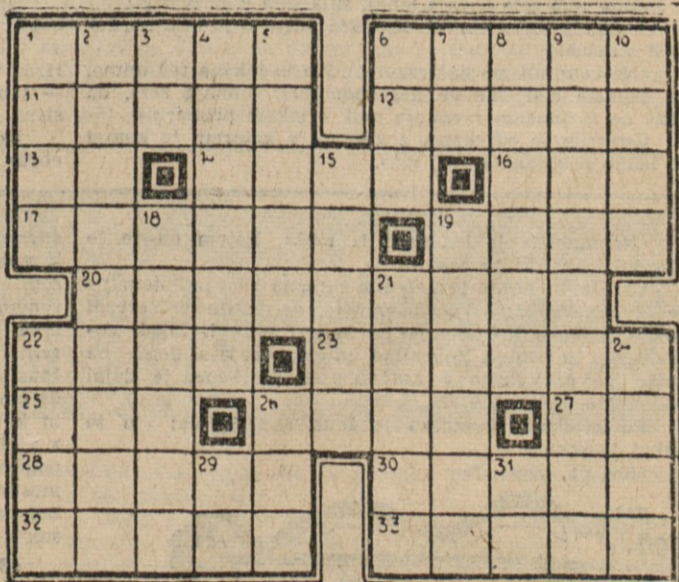
REŠITEV UGANK V 48. STEVILKI

Križanka: Vodoravno: 1. boniteta, 6. Svarun, 14. oboki, 15. agitacije, 17. lan, 18. volila, 20. Elan, -i, 21. enovit, 23. jat, 25. te, 26. vatelin, 28. napadam, 30. Ir, 13. vir, 32. Vinetu, -a, 33. Joži, 35. imetek, 37. Lar, 39. emancipacije, 41. arene, 43. celina, 44. antracen.

REŠITEV UGANK V 49. STEVILKI

Zlogovna križanka: Vodoravno: 1. proindijsko, 4. domovina, 7. Grobelno, 9. pater, 10. pozaba, 12. topografi, -vi, 14. Dinamo, 16. kovači, 18. Rama, 19. Peca, 20. citadele, 21. slama, 22. tiškarna, 23. pivni, 24. banana, 26. koka, 27. lipa, 28. Sana, 30. Matija, 31. dokolenke, -ra- 33. nalagati, 34. delegati, 35. pagoda.

Zlogovne stopnice: 1. omtviti, 2. specialist, 3. predsmrten, 4. matriarhat, 5. farmaceutski, 6. mističizem, 7. Varadžinci, 8. Epikurejec, 9. gluhotonec — Operacije, medicince,

Zlogovnica: 1. kakadu, 2. medved, 3. stolpci, 4. torero, 5. depresija, 6. Marjan, 7. predmeti, 8. največja, 9. sopila, 10. Berlija, 11. primeri — kdor prej pride, prej meje.

REŠITEV UGANK V 50. STEVILKI

Križanka: Vodoravno: 1. mortifikacija, 12. Kalipso, 18. urvala, 19. samota, 20. gagrai, -i, 21. šuma, 22. skrla, 23. popara, 24. hu, 25. Ida, 26. parada, 27. peruti, 28. bob, 29. ca, 30. zameti, 31. Zenica, 32. niti, 33. balini, 34. kopela, 35. devet, 36. merica, 37. soviči, 38. gomoli, 39. Koreja, 40. mirili, 41. rivali, 42. Eliza, 43. peliha, 44. sabori, -z, 46. reja, 47. kolona, 48. čelada, 49. sl, 50. eta, 51. solast, 52. miriti, 53. sta, 54. mi, 55. lapisi, 56. koreti, 57. opat, -i, 58. vejica, 59. bisagi, 60. krava, 61. kravata, 63. koso, 64. kveker, 65. aktivna, 66. kontrolirane.

Zlogovnica: 1. pikanton, 2. gajbica, 3. predznaki, 4. Margareta, 5. Kanadčani, 6. Ormoko, 7. napovedi, 8. trobojni, 9. Zetale, 10. Slunčjan, 11. natisniti,

Brez preparata za čiščenje madežev »FLEX« ne sme biti nobena gospodinja. Zanimanje neškodljiv tkaninam, ni vnetljiv in ekonomičen je samo »FLEX«.

SMUK V OLIMPIJSKEM PROGRAMU?

Letos so se razširile vesti, da nameravajo svetovni smučarski izvedenci izločiti smuk iz stalnega tekmovalnega programa. To so nekateri jemali dokaj resno in so pričakovali samo še zadnje odločitve FIS, ki naj bi dokončno izbrala to sicer zares tvegano disciplino iz sporeda stalnih smučarskih prireditev. Kmalu pa se je pokazalo, da so bile te vesti preuravnotežene, čeprav je res, da je v svetu dokaj pametnih ljudi, ki resno razpravljajo o nevarnostih pri tem tekmovalstvu. Smuk ostane za sedaj še v veljavi, mladi tekmovalci bodo še preizkušali svoje sposobnosti v obvladavanju divje hitrosti, v občudovanja vrednem pogumu in dobrih živcih. Prireditelji bodo morali upoštevati le določila, ki naj omejijo pogoste težke neizgode.

Kako vse drugače je bilo nekoč! Od prvih znanih smučarskih tekem se je zares veliko spremenilo. Tedaj, bilo je leta 1767, so tekmovali vojaki za denarne nagrade, medtem ko so bile prve javne športne tekme dobrih 70 let pozneje v mestu Tromsø na Norveškem. Takrat pač ni bilo posebnega tveganja in tudi ne kaj prida načrtnih priprav. Zmagovali so ljudje, ki so imeli smuči v vsakdanji rabi zaradi posebnih življenjskih pogojev.

Seveda so bila za današnje pojmovanje te danja tekmovalstva dokaj primitivna in jih nikakor ni mogoče vzporediti s sedanjimi. Začetek pa je bil in od tedaj so se izločile posamezne tekmovalne panoge, ki pa so vse do danes doživljale vedno znova bolj ali manj pomembne spremembe. V začetku je bilo v čisti le tekmovalstvo v teku in v skokih, čeprav so bile prve skakalne tekme šele leta 1892 v Holmenkollenu. Od tedaj poznamo še dandanašnji klasično kombinacijo (tek in skoki v skupnem ocenjevanju). Tekmovalstvo v teku na 50 in 30 km, ki so bila pred 3 ali 4 desetletji tudi pri nas vsako zimo na sporedu, sedaj izgubljajo veljavo, čeprav jih severnjaki še niso opustili. Narobe, tudi znameniti »Vasa« teku na 90 km se še niso odrekli. Zato so tudi neprekosljivi mojstri v vztrajnosti in čudovito skladnem koraku smučarskega teka.

Alpsko smučanje, ki je doma na Arlbergu, je razmeroma dosti mlajše. Izoblikovalo se je brž po prvi svetovni vojni v znameniti šoli Hannesa Schneiderja, kjer so dobili prve napotke tudi nekateri naši starejši smučarski delavci. Tedaj smo dobili, razen samostojnega smuka, tudi alpsko kombinacijo (smuk in slalom). Pri nas je bil prvokrat izveden »Triglavi smuk« leta 1931 — zmagovalec je bil pokojni Albin Jakopič — in od tistih dob se je naše smučanje šele na široko razmahnilo. Preveč naših tekmovalcev bi bilo treba naštet, če bi hoteli zapisati vse, ki so v tej panogi pred desetletji kaj pomenili. Bili so enakovredni mojstri slaloma in spusta, saj so morali obvezno nastopati v obeh disciplinah, a uporabljati so smeli za oboje iste smuči. Kljub temu, da nikakor ne moremo devati v nič znanje predvojnih mojstrov v krmarjenju, se je alpsko smučanje po drugi vojni neverjetno izpopolnilo. Hitrosti do 100 in več kilometrov na uro po zaledenelih strminah niso več nobena posebnost. Svoj delež imajo pri tem seveda tudi vzpenjače in izpopolnjene

smuči, ki jih danes izdelujejo posebej za smuk, za veleslalom in za slalom. Takisto se smuči ločijo tudi po uporabnosti za tekmovalstvo po zaledenelih ali mehkih snegu. Upravičeno se lahko sprašujemo, kam neki vodi sedanji razvoj? Tekmovalci so se, kakor smuči, razdelili v specialiste za vse tri alpske panoge. Medtem ko se prvi spuščajo po strmih nadelanih progah v neverjetni hitrosti, kjer morajo pokazati silne sposobnosti v brzini in obvladavanju ravnotežja, tudi po valovitem svetu, kar mora obvezno imeti že srednje teška proga, obvladajo drugi, to je tekmovalci v slalomu, smuške like tako dovršeno, da jim človek komaj verjame.

Tekmovalci, ki so nastopali v slalomu pred desetletji, so morali smučati skozi vrata, postavljena iz nizkih zastavic. To je bilo dokaj laže v primerjavi z današnjimi progami, ki jih sestavljajo visoka vrata, napravljena iz močnih dvometreških kolcev. Takšno tekmovalstvo je bilo pri nas prvokrat leta 1935 pri Celjski koči. Toda to ni edina sprememba. V zadnjih 10 letih je že tudi slalom doživel nekaj sprememb. Vtem ko so bila zadnja leta pred vojno vrata postavljena tako, da jih je

ki se je močno priljubila med tekmovalci, čeprav je razmeroma mlajša. Alpski tekmovalci imajo tako dovolj priložnosti, da izbirajo sebi ustrezajočo vrsto alpskega tekmovalstva, kjer pa morajo pokazati zares dovršeno znanje, če hočejo uspeti.

Tako vidimo, se počasi vse spreminja. Kar velja danes, morda ne bo več veljalo jutri. Kar pogledamo samo zadnje našo čisto domačo novost, to je »pohorsko kombinacijo«, kjer mora tekmovalec v enem samem nastopu pokazati vse alpsko znanje in tudi skoke in še nekaj teka povzra. Letos bo doživel to tekmovalstvo prvokrat mednarodno udeležbo in kdo ve, če se ne bo uveljavilo tudi v svetu. Vse se spreminja in dopolnjuje in nihče ne more z gotovostjo trditi, da bi ne bila sedanja oblika smuka že v prihodnjih letih spreminjena, ali celo zamenjana s čim drugim.

Marjan Jeločnik

Prvi letošnji posnetek Tinota Muleja na Kredarici pod Triglavom. Tinec je naš alpski tekmovalci, ki je za Cirilom Pražnikom dosegel največje uspehe. Seveda bi bil gotovo še krepkeje stopal na prste mednarodnim »asoma«, če bi imeli pri nas doma več žilnic in težje proge za smuk

Smola na nogometni borzi

V igralnici v Monacu gre včasih za težke denarje. Pa tudi v tamošnjem poklicnem nogometnem klubu AS Monaco gre včasih za lepe denarje. In kakor pri igri, tako lahko tudi v klubu včasih nastopi smola. Eden najboljših igralcev, branilec Lazare Gianessi je moral zaradi pljučnice v bolnišnico. Tako ga je zdelala, da bo kvečjemu šele čez leto dni lahko spet poginjal žogo, če mu bo to zdravnik sploh še dovolil. Druga izguba je zadela Monakovčane z igralcem Julienom Stoppra. Šele nedavno so ga pridobili iz Lensa in plačali zanj 12 milijonov frankov, kar niso mačkine solze. Zdaj pa so ga poklicali k soldatom in bo do aprila 1955 v Tunisu nosil suknjo belo...

smučar minil z naglim poskakovanjem levo in desno, je prišla pozneje do veljave predvsem hitrost. Danes je to spet malo drugače. Hitrost ima slejkoprej še zmerom poglavitno vlogo, vendar pa so vrata postavljena v velikih krivuljah, kar zahteva od tekmovalca popolno obvladovanje celih, do skrajnosti tekočih, zavojev.

Veleslalom je nekaj vmesnega med smukom in slalomom. Pri smuku mora tekmovalci presmucati najmanj 3 zelo široka vrata po progi, kjer lahko pred tekmovalcem vadi, pri slalomu smuča po progi iz 40 do 60 vrat, širokih 2,5 do 3 m, medtem ko ima veleslalom polovico manj vrat, ki pa so spet bolj široka in redkeje posejana. Veleslalom je disciplina,

Nikjer na svetu ni takšnih vrhov, kot so v Himalaji. Kunaling je visok 6450 metrov

Avstralcji in olimpijska kuhinja

Za prihodnje olimpijske igre v Avstraliji (1956) že marljivo pripravljajo bivaljša kakor tudi — jedilnike. Avstralcji se hočejo postaviti in elito vsega športnega sveta tako postreči, da jih bo še dolgo skominalo po tej deželi blagostanja. Upokojeni brigadni general Elliott je po rodu sicer Škot, vendar pravi, da je kot naturaliziran Avstralec neverjetno širokogruden. In prav zato so njemu poverili izvedbo načrtov za športno naselje, kjer bo prebivalo 6000 športnikov in športnic v najmodernejših higijenskih bivaljših. Hrano jim bodo kuhali v desetih kuhinjah, kjer bodo upoštevali okus posameznih narodov. General Elliott se je 30 let ukvarjal z vojaško prehrano in pravi, da bi se kak sovražnik ogledal laže spazil v Woomeero, kjer preizkušajo atomsko orožje, kakor bi muha ali ščurek prišla skozi pregrado mrež in kemikalij za pokončevanje mrčesa v njegovih kuhinjah, ki jih bodo vsak dan razkužili. Jedi ne bodo nikoli pogrevali, vse pride sveže na mizo. Kolikor bo ostalo, lahko dobe gostje, ali pa bo z ostanki postreženo službeno osebje olimpijade. Nu, torej vendarle malce po škotsko...

globine in zračne višine, kajti človek ne pozna mej...

Nenak boj človeka z naravo se bje že polnih 150 in več let. Vsako leto se zruši kak višinski rekord. Pred 177 leti so se povzpeli »štirje srečni možje« na temo »Očakov Kranjskega« siva poglavarja Triglav, osem let pozneje (l. 1787) se je Balmar povzpela na streho Evrope — Mont Blanc, šele leta 1800 so se drzni ljudje povzpeli na najvišjo goro Avstrije Veliki Klok — Grossglockner. Pri tej odpravi je sodeloval tudi naš slavn alpinist Valentin Stanič.

V letih od 1254 do 1323 je slavn svetovni potnik Marko Polo vzbudil zanimanje za skalne orjake, ki ukovani v večni led in sneg prebadajo megle in oblake v višini nad 8 km. V letih 1802 do 1803 je začel Francis Hamilton znanstveno raziskovati ta svet višin in večnega ledu. Njemu so v dolgih letih sledili znanstveniki svetovnega imena in drzni alpinisti. Kar se ni posrečilo Marku Polu, Turnerju, Hamiltonu, Fraserju in Moorcraftu, so skušali doseči in uresničiti Moumery, Malory, Irvin, Duplat, Shipton, Conway, Bruce, Dyrenfurt, Smythe in dolga vrsta drugih, ki so zapisali svoje ime med nesmrtnike. 5. junija 1950 je moral kloniti prvi osem-

Dhaulagiri - Bela gora 8167 m, GLAVNI CILJ V LETU 1955

Izmed 14 znanih osemtisočakov jih je do sedaj premaganih le pet. Anapurna, Mont Everest, Nanga Parbat, Tšogori — Velika gora — K2 in Tšo-Oju, Dhaulagiri je šesti najvišji vrh na svetu.

V boj za dosego himalajskih osemtisočakov se spuščajo že polnih 150 let priznani znanstveniki in najboljši alpinisti vseh narodov sveta. Vse skrbno pripravljene in dobro sestavljene ekspedicije se morajo boriti s številnimi težavami, premagovati morajo z nadčloveškimi naporami s pomočjo znanosti in tehnike strmine in višine, znati se morajo boriti proti ledenemu mrazu, smrtonosnim lavinam, snežnim viharjem in monsunom, korak navdušenih alpinistov pa je kljub temu usmerjen nenehno navzgor proti visokim in težko dosegljivim ciljem. Človeška znanost in tehnika sta skupaj z neuklonljivo voljo premagali morske

tisočak — Anapurna — 8078 m. S to zmago je bil dan znak za zmago nad vsemi drugimi, ki jih je v 2500 km dolgi in 200 do 400 km široki himalajski gorški verigi kar štirinajst.

Doslej so bili le redki srečniki, ki so stopili na teme osemtisočakov. Mauricu Herzogu in Louisu Lachenalu sta se pridružila (?) še P. E. Hillary in Tensing Norkey, Herman Buhl in končno v lanskem letu Achille Compagnoni in Lino Lacedelli, ki sta stopila 3. julija na vrh K2 — 8611 m, 19. oktobra pa je padel zadnji osemtisočak Tšo-Oju — 8153 m, katerega so premagali dr. Herbert Tichy, Sepp Jöchler in Serpa Pasang Lama.

V letu 1955 so alpinisti in znanstveniki namenili glavni napad DHAULAGIRIJU — Beli gori — 8167 m, ki se dviga proti nebu na skrajnem zahodnem delu nepalske Himalaje, ne daleč od leta 1950 premagane Anapurne.

Ta šesti osemtisočak so naskakovali že leta 1950 francoski alpinisti. Pristop so nameravali izsiliti po vzhodni strani, posrečilo pa se jim je doseči le višino 5500 m. Pozneje, ko so obupali nad Dhaulagirijem, so z uspehom usmerili vse svoje napade na Anapurno in njen vrh tudi dosegli 5. junija.

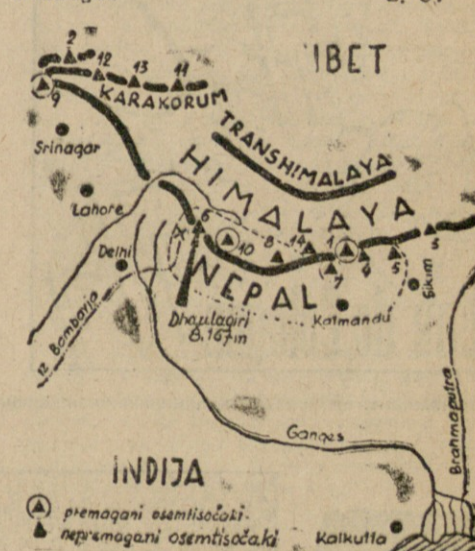
Dhaulagiri je vzbujal pozornost tudi med drugimi najboljšimi alpinisti sveta, zanj so se jeli zanimati Švicarji, Francozi in Argentinci.

Leta 1953 ga je naskakovala odlična švicarska ekspedicija, vsi poizkusi z zahodne strani so se izjalovili, alpiniste in znanstvenike so življenjsko ogrožali silni snežni plazovi, težavni poledeneli skalni prehodi in snežni mezeži.

Lansko leto je Dhaulagiri naskakovala odlično pripravljena, opremljena in sestavljena argentinska ekspedicija pod vodstvom mlade Francesca Ibañeza, ki je bila prav tako kot vse dosedanje neuspešna, sam vodja Ibañez pa je podlegel zmrlinam in ozeblinam, ki jih je skupil na nepremagani gori.

Drugo leto sredi februarja odpruje v Nepal nova nemško-švicarska ekspedicija s posebnim namenom in ciljem, da »zavzame« šesti osemtisočak. Vodja te najbolje opremljene in skrbno sestavljene ekspedicije je slavn prvi zmagovalec 1500 m visoke granitne severne stene Grandes Jorasses, Martin Meier. Veliko upanje torej, da bo leta 1955 premagan tudi Dhaulagiri.

Z. U.

Naš šah v minulem letu

Leto 1954 je prineslo jugoslovanskemu šahu vrsto uspehov, ki dokazujejo, da naš šah ne nazaduje. Naši šahisti so ponovno utrdili ugled Jugoslavije, kot ene izmed vodilnih šahovskih sil na svetu. Kronika lanskih šahovskih dogodkov doma in po svetu je zelo bogata in zasluži, da jo prikažemo v glavnih potezih.

Prvi uspeh za naš šah je že na sam lanski novoletni dan dosegel Fuderer z zmago na turnirju v Saarbrückenu pred Donnerjem in starim dr. Bernsteinom, medtem ko se je moral Matanović v Hastingsu zadovoljiti s 4. do 7. mestom skupaj z ruskim velemejstrom Tolušem. Pirc je v januarju igral na dveh turnirjih v Holandiji. Na turnirju v Beverwijku je bil med 10 udeležencem prvi skupaj z domačinom Bouwmeesterom, na turnirju šestih igralcev v Amsterdamu pa je bil prvi pred Donnerjem. Gligorič je v januarju sodeloval na dveh turnirjih na Švedskem z 8 in 10 udeleženci in je obakrat zmagal z visokim odstotkom.

V aprilu je bil v Zürichu mednarodni turnir z 12 udeleženci, na katerem je zmagal Schmid. Dr. Trifunović je bil šele sedmi. Csonski turnir v Münchenu z 20 udeleženci je prinesel zmago Unzickerju. Čeprav smo pričakovali, da se bodo vsi trije naši zastopniki uvrstili v finale, se je mednje vrnil Holandec Donner, Rabar, Fuderer in Pirc pa so dosegli drugo, četrto in peto mesto. Olimpiada v Amsterdamu se je v boju za

prva tri mesta končala z istim vrstnim redom kot pred dvema letoma v Helsinkih. Jugoslavija je bila tretja, po točke za Argentino.

Največji mednarodni šahovski turnir preteklega leta pa je bil novembra v Beogradu. Bil je močnejši kot csonski turnirji v vzhodnem in zahodnem delu sveta. Spomladni turnir v Bukarešti, na katerem so prva tri mesta zavzeli drugovrstni ruski mojstri, je bil le senca beogradskega turnirja. Zmagovalca velemejstra Bronštajna lahko vprav zaradi uspeha na tem turnirju imamo za najuspešnejšega turnirskega igralca v letu 1954. Naš Matanović si je z drugim mestom zagotovil uvrstitev med velemejstre, dr. Trifunović pa je s tretjim mestom dosegel enega svojih največjih turnirskih uspehov.

Tudi naš ženski šah je v letu 1954 doživel svoj največji dosežek uspeh. Csonski turnir 11 udeleženk, ki je bil v maju v Dubrovniku, je prinesel zmago Veri Jovanović-Nedeljković in s tem naslov mednarodnega ženskega mojstra. Upamo, da nas bo častno zastopala na mednarodnem turnirju Lazarevičeva je delila 3. in 4. mesto.

Naša šahovska reprezentanca je odigrala štiri dvokrožne dvojboje na desetih deskah. Zmagala je nad ekipo Italije, Nemčije, Poljske in Luksemburga. Največnejša je zmaga nad Nemčijo, s katero je naša reprezentanca pred dvema letoma izgubila edini dvoboj v povojnih letih.

Tudi domača šahovska kronika je bila zelo bogata. Najvažnejši je bil prvenstveni troboj Pirc - Rabar - Fuderer za naslov državnega prvaka. Zmagal je velemejster Pirc.

V počastitev rojstnega dne maršala Tita je bil že šesti dvoboj Slovenija z Hrvaško na 100 deskah, ki se je končal v razmerju 57 : 43 v korist Hrvaške. V vseh večjih mestih države so bili lokalni prvenstveni turnirji, v Titogradu pa propagandni turnir, na katerem je sodeloval tudi Pirc in dosegel šesto mesto. Polfinalni turnirji za prvenstvo države so bili v Skoplju, Sarajevu in Trsteniku. V Skoplju sta zmagala Ivkov in Puc, ki je bil tudi na prvenstvu Slovenije prvi skupaj s Trampužem. V Trsteniku se je med prvo četvorico uvrstil še Vošpernik in si pridobil pravico do sodelovanja na desetem šampionatu.

Končno moramo še omeniti, da je na moštenem prvenstvu klubov v Valjevu zmagal Partizan pred Mladostjo in LUSK-om. Partizan je nato zmagal na Mitropa-kupu državnih prvakov na Dunaju, prav tako pa v moštvenih skupini tekmovalja v Sirmione v Italiji, kjer je med 53 moštvi sodelovala devet naših moštvev. Zmagala so v vseh skupinah, kjer so sodelovala in dokazala nadmočje našega šaha.

Saponia
Delovni kolektiv tovarne »SAPONIA« v Osijeku
ŽELI VSEM SVOJIM CENJENIM ODJEMALCEM
IN DOBAVITELJEM SREČNO IN USPEHA POLNO
NOVO LETO 1955!

Hollywoodski menadžerji iščejo po Evropi ženo, ki bi najbolj ustrezala modelu te slike — »Grešnici Magdaleni«. Nastopila naj bi v velikem barvnem filmu »Galliejca«. Doslej so našli tri resne kandidatke: Belgijko Myriam Serbeek (na levi), Italijanko Gio Scalo (v sredi) in Francozino Nicole Maurey. Zdaj jih bodo v Hollywoodu preizkusili — znati jimni treba nič.

Hollywood javlja

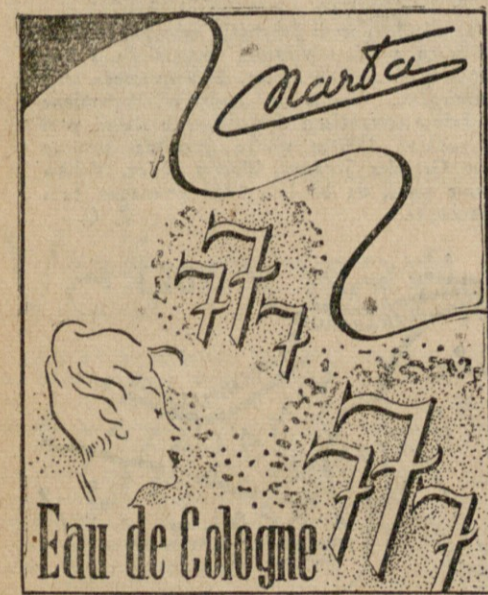
V Združenih državah imajo že 6643 dvan, ki so prilezene za cinemascope filme.

Francoski film »Prepovedane igre« je ameriška cenzura označila za »umazanijo in plažo«.

Peter Ustinov je odpotoval iz Londona, da bi z družbo Fox podpisal dolgoročno pogodbo.

Življenjsko zgodbo svetlolase Jean Harlow, ki je umrla leta 1937, bodo filmali. Scenarij pripravlja nihče drugi kot — William Faulkner.

Charlesa Laughtona, ki ni maral nikoli več pred kamero, je prebrisani impresarij Paul Gregory spet pripravil, da bo prevzel glavno vlogo v filmu »Noč lovcev«.

V filmu »Fantje in lutke« bo Marlon Brando igral docela drugačno vlogo kot doslej. Nastopal bo kot igralec, pevec in plesalec.

HARALD KREUTZBERG, znameniti plesalec, ki je nastopil pred letom tudi v Ljubljani, pripravlja film »Valpurgina noč«. Po prvih vestih bo to mojstrovina nemške proizvodnje, čeprav si od nje ne obetajo blagajniškega uspeha.

ERICH KÄSTNER

v „Leteči učilnici“

»Takle je menda bikoborec,« je menil Erich Kästner, se namuznil in sezul svoje blatne čevlje. Hlačnici sta viseli kot dve mokri in s travo porasli cunji navzdol.

Pravkar se je vrnil od snemanja ob vznožju Zugspitze — kajti avtor »Leteče učilnice« sodeluje sam na začetku in na kraju filmizacije svoje znamenite povesti. Igra kajpak Ericha Kästnerja in ba je prav dobro.

»Kaj vse ne prisodi avtor filmskemu igralcu!« se je razburil. »Napiše ti o svojem romantičnem srečanju in prijateljstvu s telesom Edvardom, ki ga pride obiskat k mizi na travniku in ga spremlja domov. Lepo, vse je tu: kamera, režiser, avtor in tele. Celo sonce. Teletu je doma ime Maksi in je privezan na kamion. Najbrž iz nerazumevanja neprestano muka. Prvič po sedmih tednih svoje starosti so ga odgnali od matere. Torej ni noben čudež, da so pašniki, gore, avtomobili, prazne steklenice

Erich Kästner in teliček Edvard — ilustracija Walterja Triersa v originalni izdaji »Leteče učilnice«

piva in živahni filmski ljudje malo preveč za uboga telička.

Kamera teče. Obrnjena je proti meni, ko sedim na klopi ob mizi in pišem, se potim, študiram termometer, gledam skozi daljnogled, ga odložim in nenadoma odkrijem poleg sebe svojega prijateljskega-teleta. Kot zahteva scenarij, ga pobožam, spravim svoje ropotilo, vstanem, primem telička za verigo in grem z njim, komu dogovorjeno, čez travnik. Proti oddaljenemu grmčku. V topli poletni večer.

MARILYN SE UČI PETJA

Hollywood se je spet ogrel ob novi senzaciji: Marilyn Monroe se uči petja. Vsi časopisi in revije objavljajo dolge članke in fotografije počoce lepote, ko sloni v oranžni, prilagojeni se obleki ob klavirju in se s priprtimi očmi vsa predaja svoji novi strasti. Pevski pedagog Hal Schiffer polzka po navošču filmskih menadžerjev za drage denarce napraviti iz nje odlično pevko. Pravijo, da je to njegova velika pokora in preizkušnja vztrajnosti.

Pred snemanjem: Kästner se pomenkuje z mladim igralcem.

Ko sem pisal ta prizor, se mi je samo smejalo od zadovoljstva. Kajne, zelo ljubko, skoraj poetično! Prvi koraki so bili v redu. Edvard je capljaj poleg mene, kot bi brač prizor v scenariju. S svojimi vlažnimi nozdrvmi je vohal po rožah in kamera je tekla. Potegnil sem Edvarda iz njegove uživajoče zatopljenosti, saj sva morala, po scenariju, dalje. K onemu grmčku. Pametni Edvard me je takoj razumel, ali bolje, ni me razumel. Kajti na-

mesto predpisanega stopkanja, se je zdaj spustil v divji galop. Z železno verigo med prsti sem letel za njim, povprek čez močvirnate pašnike. Edvard je divje užival svoje prvo svobodo. Ko sem opazil, da so moji čevlji ostali v močvirju, sem spustil verigo. To sicer ni bilo zapisano v scenariju, toda včasih — posebno v močvirju — mora umetnik pač improvizirati. Brez teleta sem se odmajal nazaj. Uničeni igralec senzacija!

Filmi, ki jih bomo gledali...

RIMSKE POČITNICE — ameriški film
Proizvodnja: Paramount
Scenarij: I. McLellan Hunter
Režija: William Wyler
Kamera: Frank Planer
V glavnih vlogah: Gregory Peck, Audrey Hepburn, Eddie Albert.

Vsaka podobnost s katerokoli živo in mrtvo osebo je povsem slučajna. Ta opomba na začetku filma je bila potrebna zato, ker so nekateri ljudje (zlasti ameriška cenzura) smatrali ta film za napad na tiste vrste državne ureditve, ki zdavnaj spadajo v muzej. Film »Rimske počitnice« prikazuje sentimentalno zgodbo o mladi princeski, ki je morala žrtvovati svojo ljubezen in se vrniti v svoj kraljevski svet. Res, da je zdaj nekoliko bogatejša (spoznala je življenje preprostih ljudi) in nekoliko bolj žalostna ter da njen obraz izraža nasmehe razumevanja za običajne ljudi, toda kraljevski predpisi ne poznajo izjem. Mirno lahko trdimo, da ima ta film s pravo umetnostjo le malo zvez. Toda vseeno nam

TRIUMF CINEMASCOPE

Ob prvi obletnici cinemascope je 20th Century Fox objavil, da vrtijo ali imajo v delu vsega 97 cinemascope filmov v ZDA in na svetu. Že v prvem letu so v ZDA in Kanadi uredili 8.100 kinematografov s povečanim platnom, na vsem svetu pa jih je zdaj že 11.000. »Nobena novost, niti zvočni film,« piše revija Motion Picture Herald, »ni v enem samem letu tako »žgala« kot cinemascope.«

MADAME TUSSAUD — FILMSKA SODELAVKA

Madame Tussaud, lastnica svetovno znanega londonskega muzeja voščenihi figur se pogaja z londonsko filmsko družbo, da bi za neki pustolovski film izdelala starinsko jadrnico »Pequod«. Jadrnica bo po končanem snemanju ostala v njenem muzeju.

Amerika vabi

Hollywood je postal pozoren in že ljubosumen na rastočo popularnost italijanskih filmskih igralcev. Zato se je odločil za veliko šahovsko potezo: privabiti evropske blagajniške magnetne v Ameriko. Jeseni je bila tam Gina Lollobrigida (sprejel jo je sam Eisenhower), ki pa ni podpisala nobene filmske pogodbe. Zdaj pa se pripravlja na potovanje Sofia Loren in Eleonora Rossodrigo. Slednja naj bi igrala najprej z Rosalind Russel.

Eleonora Rossi Drago

